

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875.

Andra Kammaren.

N:o 51.

Fredagen den 14 Maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos ånyo, men blefvo för andra gången bordlagda:
Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10;
Sammansatta Bevillnings- och Lag-Utskottets betänkande N:o 2; och
Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 10
(i samlingen N:o 27).

§ 2.

Fortsattes öfverläggningen rörande 1:sta och 2:dra punkterna i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående landtförsvarets ordnande samt i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om förberedande lagtvungen rekrytbildning.

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Herr Kolmodin, som yttrade: Då jag i går begärde ordet, var det egentligen för att bemöta åtskilliga yttranden, som fälles af den ärade representanten från Wexiö under hans mycket talangfulla, men på sina ställen ytterst egendomliga föredrag. Sedan dess hafva emellertid Herrar Key, Törnebladh och Grefve Sparre i flera afseenden besvarat hans yttrande och upplyst honom bland annat om den engelska flottans tillvaro och betydelse för Englands försvar och om den ställning Amerikas Förenta Stater intaga såsom den enda väldiga makten på en stor kontinent, hvarföre några skäl icke förefinnas för mig att vidare orda om dessa saker. Dessutom har, sedan Herr Rundbäck talade, en natt förflutit, under hvilken måhända intrycket af hvad han yttrade till största delen bortsofvits, hvadan ett svar derå i närvarande stund möjligen skulle sakna allt intresse. Jag kan likväl icke underlåta att erinra den ärade representanten derom, att han vid uppräknandet af de mönsterstater i Europa, hvilka icke antagit värnpligtssystemet, glömde en, som hållit sig fri från detta förderf, oakadt den omedelbart sammanhänger med det »europiska röfvarenästet»; jag menar Turkiet. Jag kom att tänka på detta lands inbyggare, denna ädla nation, då jag såg den ärade talaren med sammanbitna tänder knyta näfven mot den europeiska civilisationen.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Han talade vidare om lottningssystemet såsom någonting i högsta grad fruktansvärdt. Herr Key har svarat honom härpå och visat, att det icke är fråga om någon »blodslottning», utan helt enkelt om en lottning mellan längre och kortare öfningstid. Alla — de må nu vara mer eller mindre öfvade — äro här pligtige att våga lifvet för sitt land. Men Herr Key företog ej någon undersökning om arten af den från Herr Rundbäcks ståndpunkt så högt beprisade värfningen. Kan man kalla lottningen en *blodslottning*, med än mera skäl kan jag kalla värfningen ett *blodsköp*. Den rike, som icke vill våga sitt skinn, frestar med det röda guldets makt sin fattiga nästa, hvilken, i förhoppning, att landet fortfarande skall få åtnjuta fred eller under andra förespeglingar, medger att blifva soldat i den rike mannens ställe. Jag ogillar värfningssystemet i alla former; betalningen må nu utgå i reda penningar eller i naturaprestationer. Med allt fog kan jag derföre gent emot Herr Rundbäck påstå, att den af honom förordade arméorganisationen hvilar på ett »blodsköp».

Med särdeles stor fägnad talade den ärade wexiörepresentanten äfven om det missnöje, som i vår tid rör sig på de djupare lagren af samhället, och det liksom glädde honom att framdraga detta, hvilket han för öfrigt naturligtvis satte i direkt förbindelse med den allt mer utbredda tillämpningen af värnpligten. Men härutinnan begick den ärade talaren ett anmärkningsvärdt misstag. Det var under franska revolutionen som detta fruktansvärda missnöje gaf sig till känna, som denna väldiga oro bröt fram i dagen. Den ärade representanten vet mycket väl, att rörelsen då ej gälde några värnpligts-institutioner. Sådana funnos på den tiden alls icke i Europa. Den föddes, denna rörelse, och utvecklade sig under de värfvade arméernas tidevarf och således under tillämpningen af ett system, som vunnit Herr Rundbäcks obetingade godkännande.

Jag vill nu vända mig till sjelfva frågan; men dessförinnan ber jag att få göra en anmärkning med anledning af ett yttrande af en ärad utskottsledamot, hvilket sedermera blifvit upprepadt af en representant på hallandsbänken. Den ärade utskottsledamoten sade, att värnpligtssystemet redan *är* tillämpadt i vårt land, sedan friköpningsrätten borttogs. Jag medger, att det kan anses något vågadt af mig, som är så litet förfaren i militära frågor, att uppträda i strid med honom i detta afseende, men efter min uppfattning är värnpligtssystemet icke infördt genom borttagandet af denna rätt. Så vidt jag kunnat förstå af hvad jag läst och sett, menas med en härordning, grundad på värnpligtssystemet, en armé, som består af en befälsstam och värnpligtige såsom fullt utbildade soldater. Just genom detta sistnämnda förhållande skiljer sig värnpligtssystemet från kadersystemet, hvilket egnar en kortare och mindre fullständig utbildning åt den stora mängden af soldater, men söker ersätta denna brist genom att öfver allt bland dessa insätta ett mindre antal fullt utbildade yrkessoldater. Är denna min uppfattning riktig; så är värnpligtssystemet — om ock till sin grundsats erkänt — alls icke hos oss tillämpadt. Man bör derföre akta sig för alla stora ord i detta afseende; de hafva det felet att för ögonblicket vilseleda och att i framtiden »gå igen». Man får aldrig förgäta, att värnpligtssystemet besitter sin egentliga styrka derutinnan,

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

att alla samhällets så väl fysiska som intellektuella krafter upptagas af detta system i en fullt ordnad och fullt öfvad här. Förbiser man denna grundsats, är det obestriddigt, att man lätt rakar in på betänkliga afvägar; och jag fruktar, att Utskottet i nu förevarande förslag just genom ett förbiseende af denna art gjort detta.

Betraktar jag de föreliggande förslagen från den af mig angifna synpunkten — det är möjligt att jag har orätt, då jag, som sagdt, är ganska oförfaren i militära förhållanden, men jag har sett saken på det sättet — måste jag, i likhet med de fyra reservanterne från Andra Kammaren, Herrar Key, Sven Nilsson, Friherre Ericson och J. E. Johansson, tillägga Kongl. Maj:ts förslag ganska stora förtjenster.

Desse Herrar uttala nemligen i sin reservation följande ord om detta förslag: »samt slutligen Kongl. Maj:ts, om än i sin helhet oantagliga, dock till sina grunder helgjutet konsekventa, och i sina enskildheter väl genomtänkta härordningsförslag.» Jag instämmer fullkomligt i denna uppfattning och måste från min ståndpunkt förklara, att i Kongl. Maj:ts förslag — som måhända kan tåla vid modifikationer i större eller mindre grad, hvad jag i brist af insigter uti militära saker icke vill bestrida — finnes klart och tydligt framställt det mål, dit vi måste sträfvä, eller en arméorganisation, grundad på värnpligtssidén. Emellertid, då Kongl. Maj:ts förslag kom i min hand och jag började studera det, fattade jag till fullo det afskräckande deri, då man, utan att finna något öfvergangsförslag, med ens ställes inför det åsyftade målet i dess afslutade fullständighet. Jag ansåg nästan omöjligt, att ett förslag sådant som detta skulle kunna antagas, synnerligast som mycken tvekan om möjligheten att genomföra detsamma från ekonomisk synpunkt blifvit uttalad af en högst betydelsefull stämman inom Konungens egen råds-kammare. Jag bekänner, att äfven jag något öfverraskades af den höga summa, detta förslag skulle komma att kräfvä; ty jag har bevarat sedan 1871 en broschyr om »Sveriges landtförsvär, ordnad efter samma grunder som i Danmark, från Landtförsvärdepartementets kommandoexpeditioners statistiska afdelning», och der slutade kostnadsberäkningen på 21,297,000 kronor. Jag måste därför tillstå, att jag ryggade tillbaka för de nu ifrågasatta 29 millionerna. Jag kan icke förklara den stora tillökningen i beloppet såsom en följd allenast af den prisstegring på alla slags varor, som sedan den tiden egt rum. De indirekta kostnaderna, som man lagt så oerhörd vikt vid, öfverraskade mig deremot icke af det skäl, att, huru litet bevandrad jag än är i militära angelägenheter, jag mer än väl fattade, att ett värnpligtssystem, fullständigt ordnad till landets försvar, måste kräfvä ganska stora offer från medborgarnes sida — offer af deras personliga bekvämlighet och offer af tid. Men vill man fram till detta mål, måste man ock underkasta sig villkoren för dess ernående.

Jag har uttalat detta med en viss frimodighet och jag har på samma sätt framhållit betydelsen af värnpligtssystemet på den grund, att jag tror mig ega en varm medhållare i en ärad ledamot af Utskottet, Friherre Ericson. Han yttrade vid urtima riksdagen år 1871, då frågan förevar derom att det då varande Särskilda Utskottet förkastat stamsystemet: »Ty vär är detta dock alldeles icke händelsen — jag säger detta »ty vär» från min ståndpunkt — att Utskottet uppstått

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

den allmänna värnpligten såsom den *enda* grundvalen för vår härordning. Mina åsikter i detta hänseende känna de, som arbetat tillsammans med mig sedan 1867 års riksdag. Jag står obetingadt på denna grund ännu, ehuru jag för närvarande måste låta dessa mina åsikter ligga nere, då jag nödgas erkänna och inser, att jag för ett sträfvande i sådan riktning för tiden icke skulle hafva att påräkna något kraftigare bistånd från Riksdagens sida, likasom icke heller från Regeringen.» — Nu har Regeringen utsträckt handen, och det förefaller mig sålunda som om tiden vore inne för den, som uttalat dessa ord, »att låta sina militära problem komma under debatt».

Vill man nu emellertid beträda den väg, som Kongl. Maj:t föreslagit, så är det i sanning förenadt med högst betydliga kostnader. Jag har därför för mig sjelf framställt den fråga, som jag från min ståndpunkt anser mig skyldig att besvara: kan svenska folket utan nationel ruin bära en sådan organisation, som Kongl. Maj:ts förslag afser? Mine Herrar! Jag får för min del fritt bekänna — och jag nu anses såsom kättare af många inom denna Kammare — att jag uppriktigt tror att, om denna institution varsamt och försigtigt, såsom vid hvarje stor öfvergång är nödigt, genomföres, svenska folket verkligen kan bära värnpligtsorganisationen enligt det Kongl. förslaget, måhända med en eller annan modifikation. Vårt folk kan bära denna organisation just af det skäl, hvarom en ärad ledamot af Utskottet redan i går erinrade och som funnits bekräftadt af hela den nyaste historiens vittnesbörd, att länder, som hafva envist förkastat detta system såsom en outhärdlig börda, sedan deras arméer efter gammalt mönster i blodiga slagningar dukat under, deras landareal minskats och deras penningetillgångar varit uttömda, antagit och burit detta system samt, hvad än mera är, vunnit en rik utveckling under dess tillämpning. Herr Rundbäck sade, att Preussen var värnpligtens förlofvade land. År 1807, då de preussiska arméerna voro slagna, då halfva Preussen var i fiendens hand och skattkammaren var så uttömd, att det enda sättet för att skaffa tillgångar var att enskilde offrade sina dyrbarheter, och damerna till och med sina smycken — då grundlades i Preussen detta värnpligtssystem. 1813 bar det sina första frukter och 1871 stälde det preussiska monarkien främst bland Europas makter. Det låter icke förneka sig — den som genomrest Preussen måste tillstå detta — att Preussen, — huru stort missnöje än må röra sig på djupet af samhället — vunnit en omätlig utveckling från år 1807 till 1875 icke blott i militäriskt hänseende, utan jemväl i kultur, industri och åkerbruk, med ett ord i alla riktningar. Detta fenomen, att slagna, utfattiga och till hälften förstörda nationer antagit och kunnat bära värnpligtssystemet, gifver stöd för den åsigten, att äfven svenska folket, gynnadt af en sextioårig fred, om det går in på detta system och medelst en förständig öfvergångslag så småningom later bördan växa ut, också skall kunna bära den. Emellertid måste man nog samt akta på, om man vill söka detta mål, att man tager de första stegen i den rätta riktningen, så att icke målet förfelas, derigenom att man från början inkommer på någon afväg. Jag säger uppriktigt, att min förhoppning om en framgångsrik lösning af frågan i den rätta riktningen steg, då det Särskilda Utskottet tillsattes och 6 personer af

dem, som vid 1871 års urtima riksdag i Utskottet behandlat försvarsfragan, äfven nu fingo dess utredning om hand. Jag har deras program af år 1871 i min hand. Sid. 3 uti Särskilda Utskottets betänkande vid förenämnda riksdag skildrar Utskottet värnpligtssidén på följande sätt: »Då hela landets ungdom, så hög som låg, så fattig som rik, utan undantag tillhör armén, så håller äfven hela landet en vida strängare kontroll öfver, huru desse landets söner uti armén användas, än om de, som inträda i armén, endast bestå af obemedlade, som ej kunnat lega för sig eller som låtit lega sig för andra. Må man icke förglömma, att icke allenast materialet, hvaraf en armé, grundad på allmän värnpligt, består, sjelf fordrar bättre och omsorgsfullare vård och användande, utan äfven att *alla* blifva personligt intresserade, att den vapentjänst, till hvilken deras söner kallas, icke pålägges dem, utan att stora och viktiga statsändamål dertill tvinga och utan att dessa ändamål äfven uppfyllas, så långt det någonsin kan vara möjligt. Derigenom ställas äfven de största fordringar på tidens ändamålsenliga användande vid armén, på det tjensten vid fanorna må så mycket som möjligt förkortas; hela armén hålles ständigt uti jemn och oafbruten utveckling, och hvarken soldatens eller officerens utbildning kan i en sådan armé blifva beroende på en innött slentrian, med mindre än att folket skulle plötsligt stanna eller gå tillbaka i sin utveckling. Hela armén med allt hvad som rör densamma är så fullkomligt förenad med folket och folket med armén, att båda helt och hållet uppgå i hvarandra; och under sådana omständigheter måste alltid armén blifva uttrycket af folkets kraft och af den bildningsgrad, på hvilken det står, emedan den uti sig innesluter så väl massan af folket, som är denna kraft, som ock intelligensen inom detsamma, som leder den. Det är äfven dessa omständigheter, som göra en sådan här till en verklig folkhär, och det är en sådan här Utskottet anser, att vi böra skapa till skydd för vår frihet och vårt sjelfbestånd, äfven om dermed äro förenade de nödvändiga uppoffringar af både tid och penningar, utan hvilka en sådan här icke kan bringas till stånd.»

Det är denna uppfattning, mine Herrar, som jag till fullo delar och som gjort, att jag hyste stora förhoppningar om frågans lyckliga lösning; men jag måste bekänna, att då detta Utskotts betänkande inkom, jag kände mig högligen besviken. En talare sade, att förslaget, som Utskottet här framställt, kunde liknas vid ett utlagdt foster, det ingen ville kännas vid, utan alla sprungo ifrån, då det icke syntes fullgånget; men sjelfva den utväg, Utskottet tagit för organiseringen af vår armé, är derjemte så fullkomligt i strid med värnpligtssystemets hufvudgrunder, att, om man beträder denna väg, så faller dermed hela systemet, och man är åter inne på det gamla stamsystemet, hvarvid det är fullkomligt likgiltigt, om stammen är indelt eller värfvad. Nu får jag säga, att den första känsla jag erfor, då jag läste detta betänkande, var, att man borde yrka återremiss, på det att Utskottet, som, i likhet med hvarje annat Utskott, grundlagsenligt har den svåra uppgiften att sammanjemka skiljaktiga meningar från Kamrarne, när så behöfves, skulle få sig förelagdt att nödtorftligen sammanjemka sina egna åsikter. Den långt framskridna riksdagstiden gör emellertid, att jag verkligen icke vågar framkomma med något dylikt förslag.

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Hvad som först och främst stött mig i Utskottets förslag är således den omständigheten att, då Utskottet fått fram hvad som verkligen var uttaladt såsom ett oafvisligt kraf vid 1871 års urtima riksdag, nemligen den allmänna värnpligtens breda grundval, Utskottet använt denna grundval för uppförande allra först af en liten värfningsbyrå, der det förklarar sig vilja utgifva ett efter våra tillgångar ofantligt stort belopp penningar för att dermed vinna ett efter vart behov mycket litet antal verkligt dugliga soldater. Såsom jag förut, i början af mitt anförande, nämnde, älskar jag icke värfningen i och för sig; men den här föreslagna metoden för dess tillämpning förefaller mig verkligen mera motbjudande än sjelfva systemet i allmänhet, derföre att den med ens öfverkorsar hela den stora tanke, som uttalas i det nyss upplästa stycket af 1871 års urtima Riksdags Särskilda Utskotts betänkande, nemligen att hela folkets fysiska kraft skall under ledning af dess intelligens vara samlad i hären. Ty icke far man intelligensen till ledare inom armén genom att — såsom en föregående talare redan anmärkt — samla befälsämnen medelst värfning efter ett pris af 200 kronor per man!

En ärad ledamot af det Särskilda Utskottet, en af dem, som varit med om det uttalande, jag nyss uppläste från 1871 års urtima Riksdag, har en gång, då det var fråga om att karakterisera det af mig visserligen icke öfverskattade indelningsverket, förklarar: »Den indelta soldaten är icke heller nog intelligent. Det är förgäfvos man här söker säga tvärtom; ty hans intelligens tages aldrig i betraktande vid tillsättningen, utan i valet mellan tvänne lika långa, stora och ståtliga aspiranter, så tager man den, som har de minsta anspråken, sak samma för öfrigt, om han är en »Sven Dufva» eller ej. Jag är derföre alldeles öfvertygad att, om allmänna värnpligten kommer att tillämpas, såsom nu är föreslaget, skola studenten, industriidkaren och embetsmannen aldrig underkasta sig denne indelte soldats ledning, utan han skall i stället borsta deras stöflar och gå deras ärenden, så vida han icke är för stelbent dertill». Om nu denna måhning är sann och riktig, då vill jag fråga den ärade utskottsledamoten, hvad annat han genom sin värfningsmetod skulle komma att frambringa, än en ny falang af »skoputsare», som måhända — jag medgifver det — vore något smidigare i benen än de gamla, då det gälde att springa ärenden, men — jag fruktar det åtminstone — just till följd af en måhända alltför stor smidighet, hvad beträffar moralen och fingrarna, likväl föga lämplige till budbärare, åtminstone då fråga vore om värdeförsändelser.

För det andra ogillar jag Utskottets förslag, derföre att, då man upptagit en så beskaffad stam, som den af mig nu efter bästa förstånd karakteriserade, man tillika förklarar sig för en definitiv öfning för den stora massan af de värnpligtige på endast 90 dagar. En ärad ledamot af denna Kammare samt inflytelserik medlem af 1871 års urtima Riksdags Särskilda Utskott yttrade, dels med afseende på härens sammansättning, dels med anledning af den då föreslagna öfningstiden af 82 dagar för bevaringsynglingarne, följande tänkvärda ord: »Det förefaller mig alldeles uppenbart, att en stridande krigshär, på sådant sätt sammansatt och så ringa öfvad, på förhand kan anses dömd till

nederlag och död. För min del skall jag aldrig med min röst bidraga dertill, att landets söner på sadant sätt uppoffras utan ändamål». Vidare säger samme ärade talare i samma sitt föredrag: »Skulle vårt försvar blifva ordnad på basen af allmän värnpligt, så är det klart, att åt de värnpligtige en vida större öfning måste gifvas, än som af Kongl. Maj:t nu blifvit eventuellt föreslagen, och jag för min del betviflar ingalunda, att sådan öfning *då* också skall i vidsträcktare mån, än nu payrkats, medgifvas». Mine Herrar! Uppställer man på detta sätt den definitiva öfningstiden för massan af armén — och jag vågar kalla förslaget om 90 dagars öfningar för det stora flertalet af de värnpligtige definitivt, ty någon antydning om att detsamma skulle endast vara att betrakta som ett öfvergångsstadgande finnes ej i Utskottets betänkande — så delar jag till fullo den ärade talarens åsigt, att en öfning af tre månader är alldeles för svag och otillräcklig för att kunna utbilda soldater, lämplige att i farans stund med stammen förernas. Jag skall strax återkomma till de tre månaderna och visa, att jag skulle kunna acceptera dem, om de icke stode här såsom den definitiva slutpunkten, såsom det mål, vid hvilket man ämnade stanna.

Hvad jag nu sagt med hänsyn till Utskottets förslag om värfning och öfningstid, gäller till alla delar äfven om de tre reservanterne, Gunnar Erikssons, Johannes Anderssons och Noréns, hvilket jag för min del lika litet kan gilla.

Hade man uppställt de 90 dagarne såsom ett öfvergångsstadgande, förberedande en mera utsträckt öfningstid, så skulle jag icke hafva haft något att deremot invända. Jag kan nemligen omöjligt föreställa mig — och här kommer jag till en mycket vigtig punkt, som icke varit för mig fullt klar — att det varit regeringens eller krigsstyrelsens mening att med ens kasta oss in i ett fullständigt värnpligtssystem med tolf månaders öfningstid för alla. Ty en sådan åtgärd vore, i min tanke, en komplett orimlighet. Skall värnpligtssystemet genomföras, så måste nemligen under den tid, den gamla institutionen försvinner, den nya införas med all möjlig varsamhet och långsamt, så att folket må hinna att lära sig fatta, hvarom frågan i sjelfva verket är, t. ex. under en tid af 15 å 20 år. Öfningstiden kunde då ökas t. ex. hvar femte år. Jag tager därför alldeles för gifvet, att i den plan till öfvergång, hvilken krigsstyrelsen kommer att för Riksdagen framlägga, sådana anordningar skola blifva föreslagna, genom hvilka folket under öfvergångstiden kan lära sig att förstå — hvad till och med en så upplyst man som Herr Abraham Rundbäck påtagligen icke fattat — den verkliga betydelsen af allmänna värnpligten och vilkoren för användandet af ett sådant system till landets försvar. För egen del skulle jag, likt hvarje förständig människa, visserligen önska, att så väl kriget som alla krigsöfningar vore borta; men då den stenhårda nödvändigheten af dem kvarstår, skall folket genom värnpligtens införande så småningom under en längre tid lära sig inse, att dessa öfningar icke äro så farliga, som man föreställt sig, vare sig de räcka i tre månader eller längre, lära sig känna sin egen kraft att bära den dermed förknippade tungan och de fördelar, denna försvarsorganisation i sjelfva verket har framför alla andra. Då jag för två år sedan passerade Tyskland, kom jag en dag att färdas tillsammans med tvänne

Angående
landtforsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

preussiska officerare. Samtalet råkade att falla på det senaste franska kriget, och jag sökte i anledning deraf att få veta något om deras åsikter rörande det preussiska krigsväsendet och dess verkningar på folket i allmänhet. De svarade, att det preussiska värnpligtssystemet, med sin treåriga krigstjänst under freden, vore en så tung börda, att intet land skulle kunna bära den, om den endast vore fruktbringande för kriget; men bredvid denna frukt växte en annan af mycket stor betydelse, nemligen den frukt, som institutionen skänkte åt landets fredliga utveckling. De ynglingar, som undergingo sina militäröfningar, voro helt olika då de inträdde i ledet och då de utträdde derifrån; när de efter slutade värnpligtöfningar åter utgingo i det praktiska lifvet, hade de förvärfvat ett ordningssinne, en energi, en redbarhet och duglighet, som de förut rätt ofta saknade, med ett ord de blefvo inom de områden, åt hvilka de sedermera egnade sin verksamhet, verkliga ordningens män i ordets strängaste bemärkelse. Det är just detta, den allmänna värnpligtens inflytande på folkets bildning och på utvecklingen af dess sedliga och intellektuella kraft, som gör att en försvarsorganisation, bygd på denna grund, kan fördragas. Dervid skall det visa sig, att de värnpligtiges kaserner ej likna dem vi äro vana att se, dessa eländiga tillhåll för råhet och dåligt lif, utan fast mera hafva ett afgjordt tycke af skolsalar, der för hela lifvet nyttiga och nödvändiga kunskaper förvärfvas. Förskräckelsen för den nya organisationen skall då försvinna; men till allt detta fordras en längre och väl ordnad förberedelsestid.

Man kan således säga att det system, jag nu förordat, kräfver en ganska lång tid för sitt genomförande, och att många vådor derunder kunna inträffa. Jag medgifver detta; men då ingen annan utväg finnes att få ett verkligt försvar för landet, så måste ju den enda, som är möjlig, anlitas. Dessutom stå vi under öfvergångstiden alls icke i större fara än i närvarande stund. Hägnar Gud, såsom vi hoppas, än vidare landets fred, skulle vi ju sålunda få ett godt försvar på ett mycket angenämare och billigare sätt, än de folk, hvilka först efter förlorade bataljer, och sedan deras fält blifvit förhärjade samt öfriga krigets oräkneliga fasor utståndna, måst böja sin hals under värnpligtens ok, hvilket då, i ett ögonblick pålagdt, måst kännas nästan outhärdligt.

Mången torde anse hvad jag nu yttrat vara sagdt af en fantast, en man som svärmar för värnpligtssystemet, som i detsamma till och med ser möjligheten af en ganska vacker folkuppfostran, som tror att införandet af detta system, långt ifrån att vidga afståndet mellan de olika samhällsklasserna, skall verka till deras förbrödande, så att samhällets lägre lager skola träda i en verklig samverkan med de mera upplysta samhällselementen, således raka motsatsen till hvad den ärade representanten från Wexiö påstod. Ja, Mine Herrar! jag är fullkomligt öfvertygad om att det nya systemet skall medföra just dylika verkningar. Föreningarna verkligen de särskilda samhällsklasserna i enig samverkan för ett stort mål, och ett sådant är ju onekligen fäderneslandets försvar, så skola sannerligen de fiendtliga skrankorna dem emellan falla.

Man kan tycka, att det ligger så mycket öfverdrift i det sagda, att det knappt kan vara fullt allvarligt menadt; men det är det, emedan det för hägnandet af vår nationela sjelfständighet och för skyddandet af vår rätt att i eget land fritt och oförkränkt få behandla våra angelägenheter, utan att behöfva lyssna till några hotande noter, vare sig från östan eller sunnan, fordrande revision af våra press- och kriminallagar, emedan — säger jag — det med hänsyn till allt detta är ett aldeles oundgängligt vilkor att vi ega ett starkt och betryggande försvar. Med ett ord frågan gäller hvarken mer eller mindre än bevarandet af vårt lands oberoende, af vår odling, ja — jag vågar säga det — af vårt språk och vårt svenska namn. Hvad gör det, mine Herrar! att det står »Polen» på kartan, när man dock vet, att namnet numera endast betecknar en rysk provins? Derför vill jag af allt hjerta bedja Kammaren att icke genom ett rent afslag nu lägga hinder i vägen för denna frågas fortfarande och lyckosamma behandling. Man har sagt, att vi icke borde lägga denna börda på våra efterkommande. I den ungdoms namn, som nu växer upp, beder jag Herrarne att icke hindra läggandet af den grund, från hvilken denna ungdoms framtid kan växa upp glad, trygg och stark.

Här äro så många förslag framställda, att jag icke vill framkomma med ännu ett sådant; jag skall vid omröstningen ansluta mig till det förslag, som har mesta utsigten att bevara denna fråga vid lif, som gifver det säkraste löftet att föra den framåt till ära och lycka för vårt land.

Herr Nyblæus: Jag erkänner, att jag, då jag icke kan biträda Kongl. Maj:ts förslag, helst skulle hafva iakttagit tystnad i denna fråga; men den plats, jag här innehar, hvilken jag icke eftersträfvat men med tacksamhet emottagit, nödgar mig att oförbehållsamt säga min mening.

Att denna mening icke kan väga mera än hvad den nätt och jemnt innehåller, torde icke behöfva sägas.

Föregående talare hafva redan anmärkt, att den allmänna värnpligten icke är någonting alldeles nytt hos oss. Nej, den är mycket gammal, till och med urgammal i Sveriges land, och den har blifvit åter upplifvad genom bevaringsinrättningen år 1812. Den har renats genom den sista författningen, hvarigenom friköpning och lega afskaffades; den är för närvarande renare tillämpad i Sverige än i något annat land, emedan några undantag derifrån, som finnas öfverallt anorstädes, hos oss icke förekomma; men den är tillämpad i mycket lindrig, alltför lindrig grad, ja, i så lindrig, att den endast utgör en antydning om hvad den bör och måste blifva. Detta är, så vidt jag kan förstå, den allmänna värnpligtens närvarande ställning hos oss. Nu synes mig det rättaste vara, då man vill gå framåt, att taga stöd från den punkt, på hvilken man står, och taga ett steg i sender; ty några stora språng kan man i alla fall här icke göra. Jag beklagar derför på det högsta, att med Regeringens förslag icke följt något öfvergångsförslag, som kunde visa, hvilka steg man har för afsigt att taga. Ett sådant förslag hade i sjelfva verket varit det praktiskt viktigaste af alltsammans, ty här äro vi, enligt min tanke, få, som icke äro ense derom, att vi vilja hafva allmän värnpligt, vi erkänna dess riktighet

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.).

och nödvändighet; och hvad vi skilja oss i, är i tillämpningen deraf och de grader af tillämpningen, som böra följa den ena på den andra. Jag tror, att det hade varit af ett ofantligt stort värde, om Kongl. Maj:t hade kunnat framlägga för Riksdagen ett sådant förslag, eller, om dertill icke fans tid, åtminstone några punkter, som hade utvisat, hvilken väg och med hvilka steg här vore afsedt att komma vidare.

Det Särskilda Utskottet börjar sitt organisationsförslag med dessa ord: »öfningstiden för de värnpligtige varder *olika*». Jag får säga, att någon mindre lycklig utgångspunkt knappast hade kunnat af Utskottet väljas; ty, är värnpligten en pligt för oss alla, maste den väl också vara *lika* för oss alla. Förgäfves har jag sökt efter någon rättsgrund för den åsigten, att den ene skulle åläggas mera och den andre mindre; i intet förslag, i ingen afhandling har någon sådan stätt mig till buds. Också är icke denna sats hos Utskottet så farlig, som den vid första påseendet ser ut att vara, ty Utskottet öfvergifver den snart. Utskottet säger nemligen, att de värnpligtige, som skulle öfvas mera än de öfrige, därför skulle erhålla lön; och de förtjena ju också att få en sådan. Hela förhållandet till värnpligten är da, att de skola uttagas ur en värnpliktig årsklass; man kan tala om nödvändigheten deraf; men icke kan man längre påstå, att de fullgöra sin värnpligt, då de frivilligt åtagit sig den ökade tienstgöringen och därför erhållit betalning. Jag skulle snarare velat börja med den satsen, att öfningen för de värnpligtige är för alla *lika*, och denna sats skulle jag velat sätta såsom utgångspunkt för tillämpningen af värnpligten. Det är visserligen sant, att stora svårigheter skulle uppstå för att fa allt att passa in på de olika vapnen och de olika organisationerna i en här. Det är sant, men, mine Herrar, ser man litet närmare på satsen, så skall man finna, att det är omöjligt att blott och bart ur allmän värnpligt taga fram en hel arméorganisation, emedan ingen ännu satt i fråga att på grund af den allmänna värnpligten säga: »*du* skall vara korporal; *du* skall vara officer och *du* general» m. m. Detta allt behöfves; men huru skall det komma fram ur den allmänna värnpligten? Vi officerare äro alltid frivillige, legoknektar, underofficerarne likaså. Nu blifver frågan: Är det en mycket stor olycka, om någon del af truppen, åtminstone tills vidare, anskaffas på samma sätt som de, hvilka frivilligt egna sig åt krigaryrket, som hafva känsla för hvad detta i gamla dagar varit och ännu är, och i hvilkas hjertan minnet af våra segrar lefver liffigare? Sådana finnas äfven i de lägre klasserna, och man får icke förakta den lägre befolkningen. Man må icke i fariseiskt högmod se ned på dem; ty vi äro syndare allesammans, den ene på ett finare, den andre på ett gröfre sätt; alla hafva vi skäl att med publikanen slå oss för bröstet. Ej heller må man sätta sig för högt öfver desse våra nuvarande soldater. Jag har tjenat vid både värfvad och indelt trupp, och jag känner något till förhållandet. Jag har lärt att värdera våra soldater. Jag är öfvertygad, att bättre soldater icke finnas, om de skötas och ledas rätt. Man må blott icke stöta soldaten ifrån sig, utan behandla honom i grunden såsom en kamrat, en broder. Herre kan man vara i alla fall, och då så mycket bättre. Detta till svar på hvad som yttrats om våra soldater. Mycket mera skulle visserligen kunna sägas om de smädelser man mot dem utkastat, jag vill

dock icke säga smädelser, ty det är ett hårdt ord; men då man tänker på, huru det ideligen upprepats i pressen, huru eländiga vara soldater äro, dessa »styfbenta gubbar» m. m. dylikt, så ser det nästan ut, som om detta upprepande vore systematiskt. Det har likväl på sista tiden betydligt aftagit, och dertill har, tyckes det, det prof bidragit, hvar på trupperna ställes vid de fälttjenstövningar, som förliden sommar egde rum i Westergötland och Småland. Dessa fälttjenstövningar voro ett verkligt prof; de voro så ansträngande både genom dag och natt, att exempel på sinnessvaghet af brist på sömn och hvila förekommit; men trupperna i sin helhet bestodo profvet så, att man inom sig med tystnad måste buga sig för dem, med aktning för den uthallighet, den kraft och den undergifvenhet, de visade. Hvar finnes i detta afseende en bättre trupp? Hvar finnes ett bättre förhållande mellan befäl och trupp? — detta äfven erkändt af de främmande officerarne, som öfvervoro öfningarne. En sådan soldat är icke att förakta; han bör icke kastas bort för något, som man hoppas att få, hvilket möjligen kan inträffa, men för hvilket man icke har någon säkerhet; ty det, som ännu icke finnes till, kan man tänka sig huru vackert man vill; men man vet, hurudant det är, som redan finnes. Jag tror således icke, att det vore någon olycka, om vi för den närmaste framtiden behölle var stamtrupp. Dermed vill jag dock icke säga, att den skulle fortfarande aflönas på samma sätt, som nu sker. Det är ju aflöningsfrågan, som hittills förderfvat allt. Man börjar med att tala om det patriotiska i frågan, man överlägger om lämpligaste sättet för erhållande af ett kraftigt försvar, man behandlar detta i ett par punkter, men så är man genast inne på kapitlet om rustningen och roteringen, och så kväfves allt i den ekonomiska detaljen. Så har det redan alltför ofta varit. Men, mine Herrar, nog maste det med god vilja finnas något sätt att ordna denna aflöningsfråga. Sasom representanten från Dalarne i går antydde, går det verkligen an att aflöna stamsoldaten med annat än torp. Jag vill icke underskatta vigten deraf för soldaten i socialt hänseende; men jag vågar påstå, att förhållandet i Dalarne ovilkorligen utgör ett bevis för att man kan aflöna en stamsoldat med annat än torp. Och detta förhållande är så mycket märkligare, som Dalregementet är det äldsta indelta regemente i vart land, och hela roteringen är tillkommen genom ett uppslag från Dalarne, då dalallmogen på 1620-talet först hemstälde att få hålla 1,400 knektar i stället för att vara underkastad utskrifning. Denna hemställan var första uppslaget till roteringen, och derefter kommo helsingarne och sedan andra regementen. Dalregementet har sin ålder för sig; det har sina stora minnen för sig, och det har varit så godt som något annat af våra regementen; och detta oakadt dess soldater icke varit aflönade med torp.

Förhållandet i Skåne och Jemtland bevisar detsamma. Skall det då icke vara möjligt att bibehålla en stamtrupp på annat sätt aflönad, om ock måhända olika aflönad i olika provinser, efter förhållandena. Principielt taget är det nuvarande aflöningsättet — jag erkänner det — föga militäriskt, ty soldaten är i kronans tjänst och icke i rust- och rotehallarens. Han borde derföre egentligen vara aflönad af kronan, och han är det också, fastän indirekt, ty rust- och rotehallaren

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

betalar till soldaten endast hvad han är skyldig kronan. Men då detta förhållande upphör, kan soldaten aflönas direkt af staten. Jag skulle icke anse alldeles omöjligt att, om kommunerna, som nu ega vigt och betydelse i vårt samhällsskick, skulle finna sig intresserade i någon mån af soldatens ställning — och de böra vara det, ty de äro intresserade af försvaret — dessa kunna åtaga sig inqvarteringen eller anskaffande af passande bostad åt soldaten. Det låter tänka sig att kommunerna kunde vilja genom aftal med rust- och rotehållarne blifva egare till de gamla soldattorpen, och dessa skulle då kunna användas till dylika bostäder. Äfven kronan kunde möjligen komma i besittning af de nämnda torpen och till soldatens aflöning använda dem. Afsattes sålunda ett nödigt antal bostäder eller inqvarterades soldaten på ett eller annat sätt, skulle en ganska betydlig lättnad uppkomma för kronan, och på detta sätt vunnas särskildt den fördelen, att soldaten hade fast bostad och derföre icke förfölle till lösdrifveri, utan blefve kvar i orten och vore att påräkna såsom en duglig arbetare för jordbruket, som nu på många ställen lider brist härpå. Jag ser icke någon omöjlighet i att detta skulle kunna vinnas på ett så enkelt sätt. Det tål en närmare pröfning, och jag har endast velat framställa förhållandet till noggrannare begrundande. Allt detta är sagdt för att visa möjligheten af stamtruppens bibehållande, så länge sådant är nödvändigt. Jag bestrider visst icke, att de värnpligtiges öfningar kunna utsträckas så långt, att stamtrupp blifver obehöflig. Så är förhållandet i Preussen, som är mönsterlandet i detta hänseende. Det väsentliga och karakteristiska i det preussiska systemet är, att hvarje medborgare är verklig soldat och icke blott en approberad rekryt. Det är ett folk af verkliga soldater, som tjenat 2 à 3 år. Således kan man komma derhän, att stamtrupper icke erfordras. Vill man komma till detta mal -- jag lemnar derhän konsekvenserna deraf för framtiden -- så skall man gå steg för steg och icke släppa ifrån sig hvad man har, förrän det andra är färdigt. Min öfvertygelse är -- och dervid finner jag en betänklig svaghet i det Kongl. förslaget -- att, om alla skola vara soldater, förslår icke mindre än fulla 2 års tjenstetid under fanan. Såsom stöd härför vill jag åberopa, att i början af 1860-talet pågick i Preussen en ganska svår strid mellan representationen och regeringen. Representationen ville nedsätta tjenstetiden från 3 år till 2, men regeringen ville icke gå in derpå, utan höll strängt på de 3 åren. Jag vet väl, att de tre åren icke fullt uttagas, men de kvarstå likväl. I Syd-Tyskland och vestra Tyskland har aldrig satts i fråga att sätta tjenstetiden lägre än till 2 år. I likhet med Tyskland hafva Italien och Österrike 3 års tjenstetid, Frankrike har 5 och Ryssland 6 år. Vid detta förhållande, så, om vi våga gå ned till 2 års tjenstetid, är detta det yttersta vi kunna göra, om vi vilja ega fasthet i vår härordning, och derförutom har denna icke mycket värde. Två år äro, efter min öfvertygelse, den minsta tjenstetiden, men jag kan misstaga mig i detta hänseende, och de Herrars ord, som suttit i komitén, våga mera än mitt. Jag har likväl sysselsatt mig med dessa frågor i många år och jag har dervid kommit till denna fasta och bestämda öfvertygelse, ty utan verkliga soldater finnes ingen trupp, och utan trupper finnes ingen armé, huru lysande den än må se ut och och huru skickligt befälet

än må vara. Mine Herrar! man kan få en trupp väl exerceerad, få den fullt utrustad och till utseendet förträfflig på en ganska kort tid, den ser ut som om den vore en verklig trupp och kunde bilda en duglig armé, men erfarenheten har visat, att så icke är förhållandet.

Hvad som i grund och botten utgör en trupps styrka, det är det moraliska sambandet. Jag vet väl att den moraliska kraften af mången icke högt skattas, att den icke tages med i kalkylen, utan anses såsom en obekant faktor, som kan lemnas ur räkningen, blott de fysiska och intellektuella faktorerna äro gifna. Jag är icke af denna mening; jag påstår, att det moraliska bandet är det som i grunden sammanhåller en trupp, och detta moraliska samband vinnes ingalunda på kort tid. Det vinnes endast derigenom att man lever sig in i yrket, att man lär känna sina kamrater och sitt befäl; det vinnes endast genom vänskap, ömsesidig välvilja, ömsesidigt förtroende. Ty i krig, mine Herrar, der verkar allt till att spränga en trupp såsom agnar för vinden, och då finnes det intet annat som hjälper att sammanhålla den än den moraliska kraften; denna vinnes, som sagdt, icke på kort tid, och jag tror derföre verkligen icke, om man vill att alla skola vara soldater, att man kan gå längre ned än till två år. Ett ytterligare stöd för denna min mening finner jag deri, att i komiterades betänkande, § 15, det föreslås, att hvar och en skulle vara skyldig att underkasta sig 2 års tjänst, dock så, att han icke kvarhållas i tjänstgöring längre än som för ändamålets vinnande oeftergifligen fordras, nemligen för de olika vapnen resp. 17, 12 och 10 $\frac{1}{2}$ månader.

Dessa två år, mine Herrar, hafva icke kommit dit af sig sjelfva. Jag billigar helt och hållet komiterades åsigt, jag tror att de hafva haft fullkomligt rätt deri; men de borde också hafva tydligare uttryckt, att hvad som nu begärts endast vore ett steg ditåt, och att systemet icke är fulländadt förr än man kommer till en tjänstetid af minst två år. Vill man, som jag säger, komma till två års tjänstetid — och, jag upprepar det, vi kunna icke stanna vid mindre, derest vi på värnpligts-systemet vilja bygga arméns trupper, icke befålet, naturligtvis, som alltid måste blifva legoknektar — vill man detta, så får man efter min tanke icke taga ut steget på en gång och icke ens taga ett så stort steg, som nu i fråga sättes. Allmänna meningen i landet är icke mogen derför — man får ursäktas detta. Sextio års fred, den stora lyckan af ett från krigets tummelplatser afskildt läge, den outvecklade politiska bildningen — jag vågar detta ord — allt sammanlagdt gör, att man i vårt land icke inser det trängande behofvet af att taga ett så stort steg med ens; men det vill synas såsom skulle man med säkerhet kunna taga det mindre steget af tre månaders rekrytskola, med nödiga repetitionsöfningar. Detta är det första steget man bör taga — hvad derunder göres, det är för litet. Med tre månaders rekrytskola i barackläger, der tiden användes väl och man arbetar så som man kan det i Sverige; med en sådan öfning jemte erforderliga repetitionsöfningar är jag öfvertygad, att man skulle kunna erhålla ganska goda rekryter.

Vill man söka göra sig reda för rekrytbildningen, så finner man att den är, så att säga, sammansatt af tre element: *det taktiska, det tekniska och det disciplinära*. Af dessa tre element består det tak-

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtöfsvarets
ordnande.
(Forts.)

tiska deri, att rekryten lär sig känna sin plats i truppen, så väl i sluten som i spridd ordning, att han är hemma i bevakningstjensten m. m. och har reda på sig, att han lär sig lystra till sitt befäl, och att han, så långt hans förmåga och omdöme sträcker sig, får en blick öfver det hela och deri spelar sin roll så godt han kan. Det tekniska elementet åter innefattar, att han skall kunna röra sig öfverallt, sköta sitt vapen, passa sig efter terrängen o. s. v., och det tredje, hvarom jag nyss talat, är det disciplinära.

Af dessa tre element anser jag det taktiska ganska tillfredsställande kunna medhinnas på dessa tre månader. Hvad det tekniska beträffar, så kan man på tre månader lära ganska mycket.

På denna tid kan en rekryt blifva en temligen skicklig skytt. Någon fin skytt blir han i alla fall i allmänhet icke, man må öfva honom i skjutning huru mycket som helst. De som verkligen skjuta träff, der de borde träffa, blifva alltid ett fåtal. Men man kan på denna tid lära den värnpligtige att rätt handtera sitt vapen, att bedöma afstånd m. m. som är nödvändigt för en god skytt. De värnpligtige kunna äfven på denna tid lära fäkta och röra sig, om deras öfningstid riktigt användes.

Det disciplinära elementet, på hvilket jag lägger så stor vikt, blir icke så väl utbildadt på en sådan tid, men å andra sidan hafva vi ju i allmänhet funnit, att våra ynglingar äro villige och lättledde. Allt är ju godt och gladt, så länge man är i ungdomen. Denna öfningstid är visserligen icke lång, men när man har verkliga soldater, till hvilka de approberade värnpligtige kunna sluta sig, så är faran icke stor. I Preussen finnas ju alltid soldater, som tjenat 2 eller 3 år — oberoändt dem som längre qvarblifva i tjensten — och sålunda utgöra den stam, hvartill rekryterna kunna sluta sig, och det märkvärdiga är, att i Preussen är tiden för rekrytbildningen just tre månader, så att efter tre månaders öfning, och detta till under vintern, då årstiden för öfningarne är mindre lämplig, sättas rekryterna in i kompanierna, få deltaga i dessas tjänstgöring och följa med på dessas öfningar m. m. Om det nu skulle inträffa, att Preussen finge krig i Mars månad — i Februari månad avslutas vanligen rekrytöfningarne och rekryterna inträda i kompanierna — så komme Preussen att gå ut med en tredjedel af fredsstyrkan bestående af sådana tre månaders rekryter. Detta faktiska förhållande bevisar således, att tre månaders rekrytbildning, om denna tid nemligen riktigt begagnas, icke är så att förakta.

Detta är det första stadiet, hvarpå man kan stanna, och vill man icke taga ut steget fullt så långt, då är det icke mycket värdt. Man kunde tills vidare stanna der och under tiden behålla den stam vi nu hafva, fastän med förändring af aflöningssättet, ty jag tager för gifvet, att Riksdagen icke tager tillbaka sin fordran på rust- och rotehållets upphörande i sammanhang med grundskatternas afskrifning. Den tanken att komma tillbaka till 1871 års förslag tror jag icke är omfattad af många, ehuru jag får säga, att jag när 1871 års Kongl. förslag stod på dagordningen äfven i min ringa mån arbetade för detsamma, nemligen i pressen, der jag förordade dess antagande. Jag tager för gifvet, att utgången af denna fråga blir, att rust- och rotehållet kommer att upphöra i sammanhang med grundskatterna, och när man då vill be-

hålla en stam inom hären, behöfver man blott ändra afönings sättet för den samma och äfven, om man så vill och kan, öka den sammans antal. Jag tycker att denna tanke ligger mycket nära till hands och förvånar mig, att den samma icke blifvit med mera intresse omfattad. Finner man da att de värnpligtige behandlas väl, och att befälet undervisar dem så mycket som tiden medgifver — då tror jag att ett varmare intresse hos folket skall väckas för saken, så att, om opinionen i landet bearbetas, sinnena kunna gå in på att den allmänna värnpligten allt mer och mer ökas till omfång, så att man slutligen kan komma till den utveckling deraf som är önskvärd. Det är naturligt, att i samma mån som öfningarne ökas stammen minskas, ehuru alltid med iakttagande af ett visst förhållande dem emellan. På detta sätt kan man genom öfningarnes ökande steg för steg komma dit man önskar, och man får tid att för sig afgöra, om man vill gå så långt, att *alla* skola blifva soldater. Jag vill visserligen icke tilltro mig att afgöra denna fråga, men jag får säga, att jag hyser stort tvifvel om att detta är rätt. Söker jag nemligen göra för mig klart hvad den allmänna värnpligten innebär, så kan jag icke komma längre, än att den förbinder mig såsom medborgare att i min tur och på min plats försvara landet och att, för denna pligts uppfyllande, göra mig beredd. Att den allmänna värnpligten alägger mig något annat eller mera derutöfver, kan jag icke inse. Det, som värnpligten enligt min åsigt alägger hvarje medborgare, är således ingenting mera än att vara en fullt utbildad rekryt, förutsatt att en stamtrupp finnes, i hvilken leder han, när han påkallas, kan inträda på en för honom redan känd plats. Vill man fordra något mera, så får man ackordera, och då beror det på frivillig öfverenskommelse. På något annat sätt kan jag icke se, att en sådan förpligtelse kan med rättvisa paläggas någon.

Jag vet att jag i detta afseende har en hel verldsopinion emot mig, och hvad betyder då min svaga stämma; men jag säger ut min mening, det må hända hvad som helst.

Ar det nu sant som jag säger, att det är för mycket att begära att hvarje medborgare skall vara soldat, då är det preussiska systemet ett verkligt ingrepp i den personliga friheten. Jag tror ännu på frihet och rätt, oaktadt en talare på stockholmsbänken i går afton drog åtminstone frihetens betydelse och verklighet i tvifvel. Hafva nu dessa ord någon verklig mening, då bör man akta sig att för mycket ingripa i denna personliga frihet, ty gör man det, är jag förvissad om att det en gang, och kanske inom ganska kort tid, blifver en ganska farlig reaktion. Det kan komma en tid, då de lägre klasserna i samhället, som allt mer och mer börja sätta värde på sitt arbete och sin tid, göra den frågan: »med hvad rätt tagen I af oss vår tid, då det icke oundgängligen behöfves? Är det icke nog att vi äro soldater, då kriget hotar, utan skola vi äfven vara det i fredstid?» Jag är fullt öfvertygad om att den tid skall komma, då dessa frågor på fullt allvar skola framställas, och då gäller det att icke stå svarslös. Jag har mig till och med bekant, att en preussisk officer redan för flera år sedan, dock efter det sista kriget, i samtal med en svensk officer yttrat: »Ja, dem vi hafva inom kasernerna, på dem äro vi säkre, men icke på de andra.» Står nu saken verkligen på den punkten, så kan det lätt hända, att

Angående
landt försvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

den ståtliga byggnaden redan är undergräfd och jag tror icke att det då är skäl för oss att bygga någon flygel till densamma, för att få vara med, då den ramlar.

Jag skulle kunna tala längre i denna viktiga fråga, men jag vill icke trötta Herrarne. Jag vill endast tillägga att, för så vidt jag kan se, skulle det vara ganska sorgligt, om Regeringen på sitt nu framlagda förslag endast erhöle ett rent och kallt afslag och ingenting annat. Det skulle vara särdeles sorgligt derföre att hela den politiska världen skulle låta sig missledas om oss, då den af ryktet fick höra, att svenska Riksdagen, som af sin Regering fått ett förslag om införande af värnpligt och hvilket förslag vore af mycket lindrigare karakter än i andra länder, på denna framställning blott gifvit ett rent afslag. Det kunde icke slå fel, säger jag, att underrättelsen härom skulle i hög grad nedsätta vårt anseende i hela den bildade politiska världens ögon. För min del anser jag ett sådant afslag vara en verklig olycka för oss, och jag ber Herrarne noga betänka sig, innan I fatten ett sådant beslut. Här äro flera förslag framlagda, hvilka alla äro mycket välmenande, ehuru de visserligen kunna vara mer eller mindre lyckade, och jag skulle sjelf kunna komplettera samlingen, emedan äfven jag uppgjort ett sådant förslag, hvilket jag dock afstår från att framställa; men af hvilken beskaffenhet dessa förslag än äro, skulle det ändå alltid vara vida bättre för oss att bestämma oss för något af dem än att afslå hela frågan, hvilket endast skulle ådraga oss missaktning från hela Europa. Mine Herrar, vore det verkligen så, att meningen i grunden vore att komma från alltsammans och att vi dels vore så misströstande och ligkiltige för vårt sjelfbestånd, att man endast ville låta det gå, och dels så lättsinnige att vi, derföre att vi nu varit gynnade af en 60-årig fred, ansåge att den skulle räcka i 60 år till, och vore det förhållandet, att vi i grunden ingenting ville göra för vårt försvar, oaktadt man blygdes för att rent ut säga det och endast sökte att på ett skickligt och anständigt vis döda hvarje förslag om ett ordnadt och tidsenligt försvar, *då* vore vi i sanning ett folk, värdt sin undergång, och den skulle i sådant fall icke länge låta vänta på sig. Men så är det icke; vi äro ännu svenskar; vi äro ännu samma folk, som följde mensklighetens store hjälte, Gustaf II Adolf, till hans seger och död på Lützens fält och som sedermera i sextonårig förtviflad kamp förmådde upprätthålla hans verk till vår ära och mensklighetens väl.

Hos oss lefver ännu på botten den store anden, som eldade våra förfäder till kamp för rätt och frihet, äfven om den slumrar, såsom nordens vår, under vintertäcket. Den kan afkasta sig istäcket och åter slå ut i blomma, och den misskänner oss, som tror, att vi, i den välmågans dvala, hvori vi nu befinna oss, äro på väg att gå under. Jag är öfvertygad om, att om — för att taga en bild från kriget — det här susade en kula förbi, om man hörde och kände henne i luften, vi alla då skulle visa oss ännu vara svenskar och veta att våga vårt lif för fosterlandet. Jag tror icke på vår undergång, jag tror på vårt oberoende, på vår frihet och frid.

Herr Johan Jönsson: Herr Talman, mine Herrar! Sedan den föregående talaren haft ordet, kunde det väl synas djerft af mig att

nu uppträda, så mycket mera, som jag till största delen skulle kunna instämna uti hans värdefulla anförande. Men jag kan dock icke underlåta att, innan diskussionen når sitt slut, gifva tillkänna mina tankar i denna så stora och för landet viktiga fråga.

Vid 1873 års riksdag afläts, såsom vi veta, en skrivelse till Kongl. Maj:t, deruti Riksdagen anhöll, att Kongl. Maj:t ville för en kommande Riksdag framlägga förslag till en ny härorganisation, grundad på stam och beväring. Ett sådant förslag föreligger nu för oss. För min del kan jag dock icke godkänna detsamma, enär den tid, som de värnpliktige skulle vara skyldiga att öfva sig, blifvit föreslagen alltför lång, för att utan näringarnes försummande kunna af svenska folket antagas. Ett annat skäl, hvarföre jag icke kan lemna mitt bifall till detta förslag, är, att detsamma förutsätter lottning och kasernlif, tvänne saker, för hvilka svenska folket i allmänhet hyser en synnerlig motvilja.

Går jag derefter att taga i betraktande Utskottets förslag, så får jag förklara, att jag icke anser mig behöfva inlåta mig i något bedömande af detsamma, ty det har, i min tanke, fält domen öfver sig sjelf, då af Utskottets samtliga ledamöter det icke finnes någon, som icke reserverat sig. Då jag icke heller hört någon af Kammarens ledamöter på allvar söka försvara detsamma, så lemna jag det helt och hållet i sitt värde.

Vänder jag mig då till de olika af reservanterne framställda förslag, så finner jag, att de som utgått från Första Kammarens ledamöter, mer eller mindre närma sig antingen Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag, hvarföre jag, af samma skäl, som föranledde mig att uttala mitt ogillande af dessa senare, naturligtvis icke heller kan bifalla detta förslag.

Ser jag åter på de reservationer, som afgifvits af denna Kammares ledamöter inom Utskottet, så finner jag dem delade i tvänne grupper. Den ena innehåller det förslag, om hvilket Herrar Key, Sven Nilsson, Friherre Ericson och J. E. Johansson förenat sig. Men som jag i detsamma återfinner de obehagliga orden lottning och kasernlif, kan jag, af de skäl, jag förut angifvit, icke heller lemna mitt samtycke till detta förslag.

Frågar man då, på hvilken sida jag egentligen i denna fråga står, så får jag svara, att det är på deras, som vilja hafva ett försvar, bygd på stam och beväring, så långt utsträckta, som landets ekonomiska ställning det medgifver. Och för att då icke till alla här föreliggande förslag endast säga ett bleklagdt nej, så, då jag i hufvudsaken är ense med Herrar Johannes Andersson, Norén och Gunnar Eriksson, anser jag mig kunna godkänna det förslag, som finnes uttryckt uti deras mot Utskottets betänkande afgifna reservation. Ty i detta har man åtminstone lyckats komma ifrån lottning och kasernlif. Då denna min åsigt äfven till min stora fögnad delades af den föregående talaren, så finner jag mig med så mycket större tillfredsställelse kunna rösta för bifall till detta förslag, på hvilket jag hos Herr Talmannen vördsamast anhåller om proposition.

Herr Toll: Efter allt det sanna, vackra och ädla, som från olika håll blifvit uttaladt i denna fråga, skall jag inskränka mig till att

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

gifva en allmän antydning af min åsigt i ämnet och söka göra det med den ärlighet och öppenhet, som åligger representanten för ett fritt folk. Jag tror knappst, att man misstager sig, då man anser detta Utskottets betänkande såsom en trogen bild af den tvehågsenhet, att icke begagna långt starkare uttryck, hvarmed svenska nationen betraktar antagandet af ett förslag, byggt på den allmänna värnpligtens grund i den strängare tillämpning, som det Kongl. förslaget innehåller. Men när jag säger detta, hindrar det mig icke att uttala mitt varma och uppriktiga erkännande af det arbete, som Utskottet och framför allt Kongl. Maj:t nedlagt på dessa föreliggande förslag. Dessa förslag äro, såsom mig synes, väl genomtänkta och konsekvent utförda, och det är icke förslagsställarnes fel, om jordmännen icke var beredd för deras mottagande. Den allmänna värnpligten, sann och riktig till sin princip, lider dock i tillämpningen af åtskilliga både stora och känbara olägenheter. Man har visserligen sagt, att den äfven för folkupplysningen skulle vara af stor vikt; den skulle åstadkomma en folkhögskola i stort. Men med detta uttalande har man, efter min åsigt, gjort sig skyldig till en ganska väsentlig begreppsförväxling. Man låter nemligen den allmänna bildningen stödja sig på krigsbildningen, i stället för att det bör vara alldeles tvärtom.

Allmänna värnpligten har för öfrigt efter min åsigt det felet, att den släpar med sig, att jag så må säga, en mängd element, mer eller mindre odugliga för kriget, äfven om en sträng utgallring skulle försiggå. Dessa elementer måste underhållas, födas och betalas. Dessutom synes det mig, som om det låge en orättvisa i sjelfva principen, särdeles uti ett land med vår delvis glesa befolkning. Det är en stor skillnad härutinnan t. ex. mellan Skåne och Norrland. I tätt bebyggda orter är det jemförelsevis temligen lätt för de värnpligtige att infinna sig, der de skola, till fullgörande af sin värnpligt. Icke så der befolkningen är mera gles och afstanden stora. Här af kan måhända förklaras, hvarföre värnpligtssystemet haft mera lätthet att i de kontinentala länderna, med deras tätt sammanhopade befolkningar, göra sig gällande; men jag tror mig veta, att man äfven der börjat fästa upp- märksamheten på dessa förhållanden.

Äfven i andra afseenden har värnpligtssystemet i sin tillämpning åtskilliga olägenheter, som förut blifvit framhållna. Jag vill blott nämna lottningen och särskildt *betalningen* såsom en ersättning, för att göra den förra så antaglig och smaklig som möjligt, andra godtyckligheter att förtiga. Men hvad aföning till en värnpligtsarmé vill säga, det kan jag icke fatta. Skall pligten fullgöras emot betalning, då måste pligtbegreppet åtminstone icke vara särdeles djupt rotadt hos de nationer, der detsamma icke på annat sätt kan hållas lefvande. Jag vill med hvad jag förut sagt ingalunda hafva förnekadt, det ju icke många öfverdrifna farhågor hafva uttalats mot värnpligtssystemet, särdeles med afseende a kasernlifvet. Jag tror, att man ganska väl skulle kunna inrätta sig i det afseendet, utan att de förderliga följder behöfde uppkomma, som ifrån många håll förespeglats.

Med ett ord, jordmännen för införande af allmän värnpligt är, efter min öfvertygelse, ännu alltför litet förberedd, för att detta införande skulle kunna ske nu. Steget är för stort, för brådstörtadt, att utan

förberedelse, på en gång uttaga, för att komma ifrån hvad vi nu ega nationellt och med seklers häfd för sig. Att indelningsverket slagit djupa rötter hos svenska folket, det finna vi i dag, likasom att det ej hafver sig så lätt att upprycka desamma. Den allmänna värnpligten i dess föreslagna utsträckning deremot är af folket motsedd med stor förskräckelse. Vi kunna beklaga detta — och många ibland oss göra det ganska djupt — men hjälpa det kunna vi icke. Men, mine Herrar, skola vi derfor misströsta om framgången af försvarsfrågan? Jag för min del tror det icke. Ty lyckligtvis säger Utskottet: »Framgångarne och nederlagen bero icke ensamt af härordningarnes och krigsbildningens beskaffenhet». Andra faktorer tillkomma och deribland framhållas särskildt »folkets förutseende ofervillighet».

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Jag tror, att man i allmänhet lägger för stor vikt på formen. Att i formen ingjuta en god och kraftfull anda, som utvecklar sig till glad och liffull verksamhet, det är målet.

Men om nu till följe af Riksdagens beslut försvaret icke kommer att byggas på allmän värnpligt — detta må nu vara väl eller illa, ehuru ett påtvinget försvar vanligen också är ett dåligt försvar — huru skola vi då ställa oss? Vi maste ställa oss på praktisk grund och utaf det för handen varande göra, hvad göras kan. Lätom fantasibilderna och de utländska förebilderna fara! Det händer så lätt i upprörda tider, att man faller in i ytterligheter då man fördömer och förkättrar, hvad man under lugnare förhållanden nog skulle gilla och godkänna. Jag föreställer mig, att man, i afseende på det obetingade och systematiserade fördömandet af *stamtruppsystemet*, är inne i en sådan ytterlighet. Vi hafva stora historiska erinringar om obehörigheten af afvoghet emot stamtrupper. Allmänna värnpligten har, om icke till fullo uttalad i författningar, dock sedan lång tid tillbaka funnits till i viss grad. Jag går i det fallet så långt, att jag erinrar om de romerska legionerna med sina veteraner och från dem ända till den preussiska armén med sina rekapitulanter. Värnpligtsarméerna erkänna nog stammens behöflighet och ingen lærer der vilja nedsätta dess värde. Jag skulle äfven vilja påminna om ett bref af Kejsar Napoleon I till Direktorium, då han var chef för italienska armén. Han skref: »skicka mig gamla soldater; dessa unga bataljoner skulle endast blifva efter på marschern, fylla sjukhusen och förtära förråden». Han var väl, om nagon, en man som kunde tala af erfarenhet och af denna erfarenhet hemta visshet om hvilka element hvaraf en armé hemtar sin styrka.

Vi hafva nu i vårt land en indelt armé, om hvilken Herr Krigsmistern vid en föregående riksdag yttrat, »att den utgjort ett mål för främmande nationers afund och ännu frambringa en trupp, hvars seghet och disciplin väcker rättvis beundran». Jag tror icke, att det skall vara många här i landet, som jäfva detta omdöme; och nyss hörde vi en talare på ett ofvertygande sätt framhålla den duglighet och kraft, som ännu innehafves af denna, utaf så många sasom föräldrad ansedda armé, som dock besitter egenskaper, berättigande oss till det fasta hoppet att ännu kanske många ganger segra. Och säkert är, att genom de egenskaper, som pryda våra indelta trupper, en armé blir under farornas och mödornas dagar fullt ut så pålitlig med dessa som med

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

den intelligens, vid hvars inrymmande i ledet man med införandet af den allmänna värnpligten gör så mycken affär, men hvars fysiska ut hållighet under mötande ansträngningar af alla slag, man knappast lärer kunna utveckla på den korta tid som föreslagits.

Nu hemställer jag, huruvida det icke vore välbetänkt att af en sådan institution som den, hvilken nu bildar vår stamtrupp och dermed i samband varande beväring, söka göra allt hvad göras kan för att deraf vinna den brygga, man behöfver vid öfvergången till ett tidsenligare ordnande af vårt försvar, med successiv öfvergång till det nya. Sådan var ju grundtanken i 1871 års förslag, och jag önskade att vi dit kunde återkomma eller åtminstone nära oss detsamma. Jag säger icke, att indelningsverket ovilkorligen bör och måste bibehållas såsom kameral institution; i det hänseendet kunna ju förändringar framdeles göras; men att det kan tjena till underlag för en öfvergång till ett nyare härväsende, gående derpå ut, att stamtruppen hålles bosatt i landsorten och mellan tjänstgöringstiderna sysselsatt med produktivt arbete, detta är min fulla öfvertygelse. Man talar om svårigheten att erhålla folk; men för penningar kan allting fås, och jag tror att, om stamtruppen får bo på landet, det icke bör vara svårare att hålla numerären fulltalig derföre att den aflönas af det allmänna än det hittills varit då den aflönats af den enskilde.

Här har man talat om torpen, och jag delar med afseende härpå min ärade väns på dalabänken i går uttalade mening, att torpen icke skapa skickliga soldater. Det göra de visserligen icke i och för sig sjelfva; men *der de finnas* böra de bibehållas såsom lättnad vid aflöningen, om man också ej vill fästa afseende vid det större moraliska värde, som bofastheten naturligen gifver.

Mine Herrar! Det gifves för ett fritt folk, som ännu icke genom vanvårdnad af sina försvarsanstalter lemnat sitt område till fält för kejsrerliga ukaser och deras bestämmande inflytande på hvad som bör göras och låtas, endast tvänne vägar, hvarpå man uppnår — så att säga — mogenheten och fullfärdigheten för den allmänna värnpligtens emottagande. Den ena af dessa vägar är nederlagens och motgångarnes väg — en väg, som är pröfvad af preussarne vid Jena, af österrikarne vid Sadowa och af fransmännen vid Sedan. Från den vägen äro vi med Guds hjälp hittills förskonade, och det må vara vår innerliga bön att så äfven framdeles må blifva förhållandet. Den andra vägen är folkbildningens, folkundervisningens. Later man, genom militärundervisnings meddelande i skolorna, ungdomen tidigt lära sig begripa, hvarföre staten fäster så mycken vikt vid den gymnastisk-militära undervisningen och denna med nit och allvar handhafves, så tror jag, att man inslagit på en god väg, då man afser hela folkets daning för ett mangrant deltagande i fosterlandets försvar. Sålunda utvecklar sig den allmänna värnpligten af sig sjelf. Då lär hvar och en sig att tänka på ämnet, att lefva sig in i värnpligtens idé, och fosterlandskärleken växer i samma mån.

Med en *kantonerrande*, d. v. s. på landsbygden förlagd, stamtrupp, böra icke de svårigheter, som det Särskilda Utskottet förmenar, förefinnas att erhålla instruktörer Utskottet vill visserligen, att i *folk-skolelärare-seminarierna* undervisningen i dessa ämnen skulle fortgå

till den utsträckning nu är fallet, och derjemte inspekteras; men hvar-till skulle allt detta tjena, om det icke äfven skulle komma folkskolan till godo. Ordnade inspektionsområden vore väl i det afseendet ej omöjliga att åstadkomma, äfven med hänsyn till landsbyggdens skolor. Det har hittills varit en vana på vissa håll att med förakt se ned på dessa öfningar. Jag för min del tror på deras framtid; men jag vill af leken hafva allvar.

Beträffande de yrkanden, som under öfverläggningen blifvit gjorda, har jag i synnerhet fäst mig vid ett. Det lydde på *afslag*. För min del kan jag icke gilla ett sådant beslut; och min åsigt är, att när, på sätt den värde talaren på hallandsbänken, som hemstälde om detta afslag, ju sjelf medgaf, att representationen haft en stor andel deri, att den viktiga frågan kommit på sned, så lär det väl också vara representationens ovilkorliga skyldighet att hjälpa den till rätta igen. Dertill synes den enklaste pligtkänsla böra mana representationen, för att icke tala om hvad som fordras af vanlig konstitutionel höflighet. Samme talare ordade mycket om den rättvisa, som bör vederfaras olika samhällsklasser. Men bör man icke äfven göra regeringen rättvisa för alla dess bemödanden att föra frågan framåt, äfven om dessa bemödanden skulle hvila på den lösa grunden af en inom representationen uppkommen och sedan vidare fortplantad illusion, hvilket föreställningen om folkets beredvillighet för den allmänna värnpligten nu aldeles bestämdt är. Jag talar ej om kostnaden; derom hafva andra talat före mig; men jag frågar er, mine Herrar, hvilka väl de äro som hårdast komme att drabbas af dessa kostnader, och om dessa samhällsklasser hafva någon den ringaste del i den köpslagan, som satts i gång rörande nu föreliggande fråga och den om indelningsverkets och grundskatternas afskaffande?

Till sist ber jag att få lägga Kammaren på hjertat de ord, som af 1867 års Riksdags Försvars-Utskott yttrades i denna fråga, nemligen: »Nationen kan aldrig med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin inre fredliga utveckling, förr än frågan om betryggandet af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst.»

Jag tror dessa ord vara särdeles behjertansvärda. Vi böra ihågkomma, att hvad vi i fredlig id kunnat spara, det kan en gång blifva den krigsgård, som vi efter genomgångna olyckor och motgångar få till en roflysten fiende betala såsom köpeskilling för en svag rest af frihet.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, och i öfverensstämmelse derjemte med det anförande, vi nyss fått afhöra af Herr Nyblæus, med hvilken jag till alla delar instämmer, anhåller jag att till Kam-maren få framställa följande förslag till beslut i frågan:

Riksdagen besluter att i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny härordning under förnyad pröfning samt för en kommande Riksdag i detta hänseende framlägga förslag enligt följande grunder:

a) öfningstiden för de värnpligtige varder lika för alla och bestämmes tills vidare till 90 dagars rekrytskola jemte nödiga repetitions-öfningar;

Angående
landt-försvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

b) stamtruppen ombildas i öfverensstämmelse med krigskonstens utveckling och till tillräcklig styrka. Den sättes i samband med värpligtige, så att ingen blifver soldat, som ej såsom värnpliktig ådaga-lagt sig ega fallenhet för tjensten, och aflönas på tidsenligt sätt, sedan rustnings- och roteringsbesvären i sammanhang med grundskat-terna blifvit afskaffade;

c) svenska arméens aktiva fältstyrka bestämmes till omkring 80,000 man eller 2 procent af befolkningen. Härtill kommer tillräckliga re-server och ett ordnadt ortförsvar.

Herr Casparsson: Då en vigtig fråga gång efter annan åter-kommer till Riksdagens behandling, borde man kunna vänta, att de olika åsikter, som med afseende på frågans lösning vilja göra sig gäl-lande, en gång skulle kunna sammanjemkas, och att denna åsikternas förening först och främst skulle göra sig gällande inom det Utskott, som haft frågans utredning sig uppdragen, synnerligast då personalför-ändringen inom detta s. k. Försvars-Utskott icke varit så särdeles stor. Dock långt ifran att sådan sammanjemkning skulle egt rum, visar det sig tvärtom, att ju längre frågan framskridit, desto större har skiljak-tigheten i åsikter inom Utskottet blifvit. Det utlåtande, som 1867 års Försvars-Utskott afgaf, åtföljdes af *fyra* reservationer, af hvilka en dock gick ut derpå, att Utskottet med sitt förslag för långt tillbaka-skjutit frågans slutliga genomförande. Vid 1869 års Riksdags Försvars-Utskotts betänkande voro vid de viktigaste punkterna fogade *sju* reservationer, afgifna bland Utskottets fjorton ledamöter, hvilka härvid stodo Kammare emot Kammare. Mot det förslag, som af Försvars-Utskottet vid 1871 års lagtima riksdag framlades, funnos *åtta* reser-vationer, och vid urtima riksdagen samma år hade af det då tillsatta Försvars-Utskottets 24 ledamöter *tio* reserverat sig emot den ena och *tolf* emot den andra punkten i detta Utskotts förslag.

Emot det nu föreliggande förslaget ater hafva det Särskilda Ut-skottets *alla fjorton* ledamöter reserverat sig. Då man inom Utskottet förut stått Kammare emot Kammare, hafva reservanterne nu deremot, med användning af den nyare tidens taktik, formerat sig i grupper, oberoende af den förut begagnade slutna stridsordningen. Det kunde vara ganska intressant och lärorikt att ingå något litet på en detal-jerad kritik öfver Utskottets förslag samt alla dess olika »grupper och personager», men jag vill förbigå dem. Man har nemligen förevitat mig, att jag understundom skulle väl skämtsamt behandla allvarsamma saker. Jag kännes vid min svaghet och fruktar, att jag skulle ut-sätta mig för samma fara, om jag nu inlåte mig på en dylik detaljkritik. Detta vill jag dock ej, ty af alla de intressen, som blifvit kompromet-terade i denna kompromiss, står fosterlandets främst, och detta föremål är mig för högt och heligt, att jag skulle tillåta mig behandla det med skämtets vapen. För att undgå frestelsen, förbigår jag derföre denna detaljkritik, anseende det föreliggande utlåtandet tillräckligt kritiseradt genom framhållandet af det faktum, att det Särskilda Utskottets leda-möter *samtliga* reserverat sig deremot, och att Kongl. Maj:ts förslag icke blifvit understödt af någon utaf dem, enär ingen ansett detsamma kunna i *oförändradt* skick antagas.

Då vi för 1 år och 364 dagar sedan i denna Kammare behandlade frågan om aflåtandet till Kongl. Maj:t af 1873 års ryktbar blifna skrifvelse, förklarade Herr Krigsministern på förhand förtröstansfullt och nästan gladlynt, att Regeringen skulle komma att acceptera de i skrifvelsen uttalade grundsatserna i fråga om försvarets ordnande. Det gjorde på mig ett nedslående intryck, att Regeringen aldeles opakalladt förklarade sig skola acceptera en skrifvelse, hvilken Riksdagen ännu icke beslutat, så mycket mera som jag redan då trodde, att frågans lösning icke vore att finna, på den i skrifvelsen antydda väg. Jag tog mig friheten uttrycka mina betänkligheter uti en något vulgär bild, hvars förverkligande icke utblifvit. Förnekas kan nemligen ej den formela frändskap, som förefinnes mellan i fråga varande skrifvelse och Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflatna proposition i arméfrågan samt Utskottets nu föreliggande utlåtande med dess 14 reservanter, hvaraf vill synas som Utskott, Regering, Riksdag och hela fosterlandet genom denna olyckliga skrifvelse råkat i en fälla, ur hvilken jag ej vet huru man skall slippa ut. Ett sätt härför angafs visserligen under gårdagens förhandlingar af den ende reservanten inom Stats-Utskottet från denna Kammare emot 1873 års skrifvelse, det nemligen, att man skulle afslå alla de nu framlagda förslagen. Jag får bekänna, att jag äfven verkligen omfattat den åsigten, men en talare på stockholmsbänken har ingifvit mig betänkligheter deremot, då han uti sitt anförande yttrade, att ett afslag kunde missförstås, om ej inom, så åtminstone utom landet.

En annan talare på samma bänk utvecklade i går på ett fångslande och anslående sätt det Kongl. förslagets fördelar; och jag afhörde honom med intresse och lemnades ej helt och hållet oberörd af hans anförande. Jag kan dock ej underlåta att göra några anmärkningar mot vissa, af talaren gjorda kostnadsberäkningar, hvilka jag ej anser vara fullt exakta, och i sådant afseende vill jag exempelvis påpeka, dels att talaren upptog den för år 1876 fastställda ordinarie utgiftsstaten under fjerde hufvudtiteln till 13½ millioner i stället för af Stats-Utskottet upptagna 11,772,300 kronor; dels att han beräknade det för löneregleringen på extra stat under samma hufvudtitel uppförda anslaget icke till 700,000 kronor, hvilket belopp återfinnes i Stats-Utskottets tabeller litt. S, utan till 4 millioner. Det kan möjligtvis hända, att jag gjort mig skyldig till någon missuppfattning af hans sifferuppställningar, hvarföre jag ej vill ingå uti några vidare detaljer af talarens beräkningar utan endast tillkännagifva, att jag ej kan dela hans uttalade förhoppning, att skillnaden i kostnaderna mellan den nya försvarsorganisationen och vår nuvarande skulle komma att utgöra endast 6 millioner. Den blir ovilkorligen *mycket* större.

Sistberörde talare, Grefve Björnstjerna, yttrade, att tanken på en stamtrupp numera vore öfvergifven på grund af den under sista fransktyska kriget vunna erfarenheten om odugligheten af detta system. Detta är dock blott ett *enstaka* exempel, hvilket icke upphäver historiens föregående lärdomar, och som dessutom förlorar en del af sin betydelse, då man besinnar, att de kadrer, som bland sig skulle upptaga och genom sitt föredöme stärka de unga soldaterna, voro demoraliserade, och detta icke blott genom de lidna nederlagen utan äfven till

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

följd af de lösa läror, som under de sista tiderna cirkulerat i landet och genom hela den rådande falska och skefva politiska ställningen i Frankrike. Ja, det bästa exemplet på en sådan demoralisation har den ärade talaren sjelf lemnat, då han berättade, hurusom General Bourbaki, i förtviffan öfver sin armés olyckliga belägenhet, försökte begå sjelfmord. En general, som, i stället för att strida och lida för sitt land, söker lösa frågan på *sådant sätt*, är i sanning demoraliserad, och då anföraren är det, kan man vara öfvertygad om, att förhållandet är detsamma med truppen. Och det intrycket har jag åtminstone fått af det sista kriget, att den franska armén, trots enstaka lysande undantag, var demoraliserad alltigenom och sådana »gamla soldater» är ej mycket att hålla på.

Häremot vill jag såsom ett bevis på kadersystemets lämplighet åberopa vårt tidevarfs största militär-organisatoriska snille, Napoleon I, hvilken satte ett högt värde på dessa fasta kadrer, ej blott af befäl, men äfven af trupp, genom hvilka det blef honom möjligt att skapa sina ofantliga, men på samma gång krigsdugliga härar. I dessa fasta kadrer ingjöt han nemligen de unge värnpliktige, till en början och under normala förhållanden endast sådana som förut blifvit öfvade ett år i depoterna, men sedermera efter förlusterna 1812 och 1813 äfven sådana konskriberade, som aldrig lossat ett skott. Såsom bevis på att äfven desse kunde blifva duglige soldater, behöfver jag blott åberopa yttrandet af Marskalk Ney, som nog förstod att bedöma sådant, under 1813 års fälttåg: »dessa barn strida som hjeltar». Det är sant att denna här sedermera krossades vid Leipzig, under tyngden af Napoleons politiska missgrepp, men den hade dock förut segrat vid Lützen, Bautzen och Dresden. Fastheten af detta system visade sig ytterligare, då han fyra månader efter de oerhörda förlusterna 1813 kunde åter uppträda mot de koaliserade arméerna och med 50,000 à 60,000 öfvade rekryter, infattade i det kejsrliga gardets fasta kadrer, utföra 1814 års lysande fälttåg. Jag tror således, att exemplet fran den sista tiden ej uppväger den från äldre tider under sekler hemtade erfarenheten, att en väl sammansatt armé behöfver tillgodogöra sig ej blott ungdomens initiativ och handlingskraft, utan äfven mannaålderns motståndskraft och seghet. Eldvapnens förbättrande och snabbskjutningen må förändra de taktiska bestämmelserna, men de moraliska och psykiska beståndsdelarna, som äro nödvändiga för sammanhållningen af en armé, förändras icke. Såsom ett ytterligare bevis på de äldre, mera stadgade elementens i en krigshär betydelse, vill jag berätta en episod från Napolen III:s krig i Italien, som jag i andra hand har från ett ögonvitne. Vi känna hurusom kejsaren i slaget vid Magenta var i en högst kritisk ställning. Det franska gardet började vika, och det yngre manskapet, förgäfves hejdadt af officerarne, hade redan upplöst sig till flykt. Då mötte de flyende några stycken af dessa »gräskägg», — som General Trochu så strängt bedömt, och om hvilka Herr Carl Anders Larsson, inom vår armé, begagnar uttrycket »gubbar» — hvilka ej hunnit att följa den öfriga hären vid framryckandet. Desse stänga vägen för de flyende och få dem att hejda sig; befälet hinner samla kompaniet och för det åter mot fienden; hela bataljonen

följer och inom kort är det kejsrerliga gardet åter uti full attack. Vi känna alla utgången af slaget vid Magenta.

Jag vill nu med några ord vidröra sjelfva värnpligtssystemet, hvilket man nu vill framställa såsom det enda för oss tillämpliga. Utan att underskatta dess stora betydelse, tror jag dock, att man på sista tiden nog ensidigt framhållit detsamma såsom den *uteslutande* grunden för vart försvar. Jag tillåter mig med afseende härå anförä hvad en af Frankrikes nu levande största statsmän vid ett tillfälle yttrat. »Vid hvarje tidpunkt», säger han, »då en stor personlighet, hemtande sina ingifvelser icke från teorier, utan från omständigheternas kraf, utför storverk, så komma alltid efterhärmarne och sätta systemer i stället för de storverk, som det sanna snillet af egen drift utför». Detta eger sin tillämpning icke minst på den svåraste af alla konster, krigskonsten, der de skapande snillena uppträda, likt kometer, med seklers mellanrum och då alltid föra med sig en svans af efterhärmarne. Då den franska revolutionen först uti det nyare samhället tillämpade folkbeväpningens princip, så utgick den icke från några abstrakta teorier, utan från omständigheternas och sjelfbevärelsens kraf. Den förde sina unga, öofvade massor mot det gamla Europas krigsvanda yrkesarméer; de förre segrade, emedan de voro bärare af nya fruktbargörande idéer och de franska bajonetterna voro spetsarne af franska revolutionens ofantliga idéela elektricitetsapparat. Då revolutionen sedan tog mandom i General Bonapartes gigantiska personlighet, förstod denne väl att använda det fruktansvärda vapen, som folkbeväpningen erbjöd; men då han från frihetens försvarare blifvit frihetens förtryckare, vändes detta vapen emot honom i den kränkta rätstens och de förorättade folkens namn, med den påföljd, att det obligatoriskt värnpligtiga Frankrike besegrades af det frivilligt värnpligtiga Tyskland. När 55 år senare det imperialistiska Frankrike i en olycklig stund afgaf krigsförklaringen mot Preussen, under beräkning på ett oenigt, söndradt Tyskland, då vaknade åter dessa minnen till lif hos Tysklands folk — förödmjukelserna och nederlagen från 1806 och 1807 samt segrarne och upprättelsen 1813—1814 — och den länge närda tanken om ett enigt mäktigt Tyskland förverkligades, då den själade de värnpligtiga massor, dem Bismarcks viljekraft och Moltkes snille vältrade öfver det olyckliga Frankrike. Idéer äro alltid till slut mäktigare än bajonetter, och ett försvarssystem blir starkt endast i den mån det är ett uttryck af folkets uppfattnings- och föreställningsätt. Ett folks öde bestämmes icke af det eller det systemet, utan af sanningen och styrkan hos de principer och idéer, som hos folket göra sig gällande. Derföre är vårt folk ännu ett sjelfständigt folk.

Man har ock med fullt skäl anført Preussen sasom det land, hvilket följdriktigast tillämpat värnpligtens princip. Men hvilken förberedande skola har icke detta land genomgått! Inklämdt mellan öfvermäktiga grannar har det från sin första historiska uppkomst utgjort ett enda stort fältläger. En talare har visserligen under gårdagen förklararat, att man icke borde gå tillbaka längre än till 1873 års skrifvelse. Jag måste dock gå tillbaka öfver 100 år i tiden. Tänkom oss Preussen under sjuåriga kriget. I fejd med Österrike, Frankrike, Ryssland och Sverige var det ett förtviflans krig. Så länge det fans räg-

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

bröd och potatis att underhålla sina egna, och så länge det fans krut och bly att nedgöra fiendens soldater, var Fredrik II besluten att fortsätta kriget. Så länge det fans en man, som kunde bära gevär, måste han bli soldat; så länge det fans en häst, som kunde förspännas en kanon, togs den. Ingen civiliserad styrelse, med undantag måhända af franska nationalkonventet, har utfört krig på sådant sätt, och, då det omsider slutade, låg hela landet förhärjadt. Denna fruktansvärda skola hade Preussen genomgått, innan det några och 30 år senare genom lagen 1797 i princip erkände skyldigheten af personlig krigstjänst, ehuru ännu med talrika undantag och privilegier. Först efter de förkrossande nederlagen 1806 och 1807 grundlades systemet fullkomligt genom Kongl. ordonnansen af den 6 Augusti 1808 och har sedan blifvit allt vidare utbildadt till dess nuvarande fullkomlighet; dock under talrika och högljudda protester från representationens sida.

Finnas hos oss de förutsättningar, som i Tyskland och Frankrike betingade införandet af det *rena* värnpligtssystemet, och hafva vi genomgått den skola, som förbereder genomförandet af ett sådant system? Man skall invända att här finnes såsom förutsättning en stor idé — fosterlandets försvar, men är man då fullkomligt öfvertygad, att detta försvar kan ordnas *endast* på det sätt, det Kongl. förslaget anvisar? Jag tror det icke! För fyra år sedan framlade Kongl. Maj:t ett annat förslag, som i fråga om värnpligtens utsträckning icke på långt när var så genomgripande som det nu framlagda förslaget. Jag vet icke hvarföre icke 1871 års förslag skall väga lika mycket som 1875 års förslag. Visserligen hafva generalerna och den unga generalstaben förordat det senare, men har svenska folket, hvars representanter vi äro, samma tanke? Jag betvivlar att i denna stund, då vi öfverlägga om en lag, hvilken så väsentligt skulle inskränka den personliga friheten, den stora mängden har någon aning om hvad frågan egentligen gäller.

Jag skulle, som sagt, helst velat yrka afslag på alltsammans för att få frågan fullkomligt klar. Kongl. Maj:t kunde då, obesvärad af de upprepade skrivelserna, efter den utredning, som redan förekommit, med noga aktgifvande å de militära fordringarne å ena samt på landets tillgångar och förmåga att göra uppoffringar för landtförsvaret, å andra sidan, framlägga ett helt och själfständigt förslag. Ställningen skulle derigenom blifva klar både för regeringen och folket, hvilket senare sattes i tillfälle att under tiden bilda sig ett omdöme om de olika system, som blifvit ifrågasatta. För den nu afgående representationen vore det äfven en fördel, om ur det kompromissens tvetydiga omhölje, hvari man invecklat frågan, den fosterländska angelägenheten kunde framstå ren och fri. Detta är min uppfattning, men den har tagit något intryck af det inkast, att ett rent afslag skulle kunna misstydas, och jag är derföre icke ovillig att ansluta mig till det förslag om beslut, som kring sig kan förena någon större del af Kammarens flertal, såvida representationen icke derigenom för framtiden binder en kommande riksdag vid de grunder för härordningen, som Kongl. Maj:t förelagt denna Riksdag. Jag hyser likväl starka tvifvel att sådant förslag kan för närvarande framställas. Emellertid skall jag för tillfället icke framställa något bestämdt yrkande.

Häruti förenade sig Herr Friherre *Cederström* och Herr *Lindstedt*.

Herr Gunnar Eriksson: Oaktadt det klander som från vissa håll uttalats mot det yttrande, den ärade representanten på wexjöbänken i går på förmiddagen hade, vill jag dock hembära honom min uppriktiga tacksamhet för hans anförande och tillika anhålla att få instämma uti allt hvad han anförde beträffande första punkten af det nu föredragna Utskottets betänkande. I andra punkten deremot har jag inom Utskottet icke kunnat biträda majoritetens mening, utan förenat mig med tvänne andra ledamöter om den reservation, som åtföljer Utskottets betänkande, och jag anhåller nu att få framlägga de skäl, hvilka hindrat oss att godkänna Utskottets åsigt, äfvensom att närmare redogöra för grunderna till vårt förslag.

Utskottets förslag innehåller i mom. a) följande: »öfnings tiden för de värnpligtige varder olika».

Bland alla de personliga förpligtelser, som åligga en medborgare, är otvifvelaktigt krigstjensten den tyngsta, och den bör så vidt möjligt fördelas lika på alla, så att bördan icke blir alltför tryckande för den enskilde. Men ställer man så till att bördan fördelas olika, så att den ene måste underkasta sig *fyradubbel* uppoffring mot den andre, såsom nu ifrågasättes, så skall säkerligen krigstjensten komma att utgöras, icke med beredvillighet, utan med motvilja, hvilket förhållande naturligtvis skall menligt inverka på hela härorganisationens fasthet och duglighet. Visserligen säger Utskottet, att *företrädesvis frivilligheten* skall anlitas i fråga om den längre öfningen, men granskar jag närmare Utskottets förslag, så skulle enligt detsamma, utom 9,000 eliter, dessutom halfva årsklassen af de värnpligtige, eller 10,000 man årligen, undergå ett års öfning. Det är icke tänkbart, att ett så stort antal som mer än hvarannan man frivilligt skall underkasta sig den längre öfningstiden, och man skulle då för behofvets fyllande se sig nödsakad att tillgripa den förhatliga lottningen. Om denna är så mycket taladt, att jag kan inskränka mig till att instämma med de många talare, hvilka öfver densamma uttalat förkastelsesdomen. Uti reservationen hafva vi dessutom härom uttalat vår åsigt. Man säger visserligen, att här ej är fråga om någon blodslottning, utan endast om längre eller kortare öfningstid, men männe icke de, som genom lottning tvingas till längre öfningar, derjemte få bestrida garnisonstjenst? Garnisonstjenstgöringen är väl till den inre ordningens upprätthållande oundviklig, men härtill kunna väl eliterna, som skulle lemna tillgång till underbefälsämnen, icke lämpligen användas annorlunda än sasom underbefäl, och då återstå inga andra trupper till garnisonstjenstgöringen än de ettårigt öfvade. Den lottning, som här ifrågasättes, innebär således något mera än blotta tidsskilnaden i öfning.

De fyra reservanternes förslag med Herr Key i spetsen är i det hela lika med Utskottets, och då jag ogillar Utskottets, följer deraf att jag äfven ogillar de nämnda fyra reservanternes. Den enda skilnad som förefinnes emellan Utskottets och de fyra reservanternes förslag är den, att årskontingenten till ettårig öfning är något mindre uti de sistnämndes förslag, eller omkring 6,700 man utom eliterna.

Det försvarssystem, jag för min del anser för vårt land lämpligast, är — såsom reservationen utvisar — en arméorganisation, grundad på stam och beväring. Jag gar till och med så långt, att jag anser detta

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtöförsvarets
ordnande.
(Forts.)

system för det enda möjliga i vårt land, och ehuru det ifrån flera håll blifvit klandradt, så hafva dock åtskilliga förut af Kongl. Maj:t framlagda härordningsförslag varit fotade just på denna grund. Så var, om jag rätt mins, förhållandet med 1869 års förslag och bestämdt med 1871 års förslag. Jag vet ej, hvarföre en grund, som för några år sedan ansågs god för ett betryggande försvar, i dag skall anses förkastlig. De invändningar, som blifvit gjorda i afseende å det olämpliga uti att hålla stamsoldater utan torp, synas mig betydelselösa, ty stamtruppens duglighet är aldeles icke beroende af den omständigheten, att soldaterna erhålla torp eller icke. Vi äro icke utan erfarenhet i den saken, ty vid en del af våra nuvarande regementen är torpsystemet icke i bruk, och likväl vågar jag påstå, att stamtruppen t. ex. i min hemort kan i duglighet fullt mäta sig med stamtrupperna inom andra delar af landet, der hvarje soldat har sitt torp. Dessa torp äro icke allestädes så eftersökta. Det händer till och med att, om man tillfrågar den nyantagne karlen, om han önskar att ett torp skall för honom ställas i ordning, han svarar nej. Hans sträfvan går derpå ut att förvärfva sig en boning och litet jord för sig och familj, men han vill sjelf ega den för att ostörd få sitta qvar till döddagar och icke — såsom förhållandet är med soldattorpet — lemna detsamma och blifva husvill, då han icke längre kan tjena qvar vid regementet.

Hvad skulle det väl blifva för skilnad mellan den stam, jag tänkt mig, och den stam, vi ega i indelningsverket? Jag vill hafva den på frivillighetens väg och mot ersättning af statsverket. Icke kan väl soldaten blifva mindre duglig, derföre att han får sin lön af staten, i stället för att erhålla den af rotehallaren! Icke kan han vara mindre lämplig till krigstjänst, derföre att hans anskaffande sker genom krigsstyrelsen, i stället för genom icke fackmän! Jag skulle snarare tro, att rust- och rotehallarens omdömesförmåga i detta afseende står tillbaka för befällets, samt att rust- och rotehallaren är frestad att ställa det billiga priset i första rummet, då deremot befålet vid soldatens antagande naturligtvis först och främst tager hänsyn till karlens duglighet.

Jag vill ingalunda påstå, att mitt och mina medreservanters förslag är det bästa; så förmättna äro vi icke, och ingen lärer väl af oss fördra ett fullständigt härordningsförslag; men deraf följer icke, att vi skola godkänna hvilket annat förslag som helst, och vi hafva derföre ansett oss skyldiga att efter mattet af vår förmåga angifva några allmänna grunder, på hvilka vi trott och tro, att vårt lands försvar bör grundas, då vi icke kunnat lemna våra röster för Utskottets förslag.

Nu invänder man, att det blir omöjligt att få folk till stammen på frivillighetens väg, och derföre måste man hafva en hållhake i lötningen. Ingen svensk man är skyldig att taga tjänst såsom soldat för rotehalllet. Rotehallaren har ingen hållhake, han är helt och hållet hänvisad till frivilligheten; men ändock har han kunnat hålla stammen fulltalig. Naturligtvis vill rekryten betinga sig en sådan aflöning för soldattjänsten, att den kan motsvara den arbetsförtjänst, hvilken han från annat håll kan hafva att påräkna; men då staten måste anses hafva bättre råd och lägenhet att aflöna soldaten än rotehallaren, så lär någon omöjlighet för krigsstyrelsen att skaffa soldater icke heller

rimligen kunna förebäras — allt beror nemligen på den lön, man vill lemna och ej på något annat.

Herr Per Nilsson i Espö beskyllde de 3 reservanterne, för att de icke skulle i sammanhang med den af dem afgifna reservation gjort något förbehåll om indelningsverkets och grundskatternas afskrifvande. Detta var för dem oförtjent, ty om han verkligen läst vår reservation, så skulle han hafva funnit, att vi gjort detta förbehåll.

Herr Grefve Sparre yttrade, att det vore vansinnigt att tro det svenska folket skulle kunna undgå att antaga det allmänna värnpligtssystemet. Men jag vågar deremot påstå, att det skulle vittna om ett större vansinne att tro det svenska folket någonsin skall underkasta sig ett försvar, uteslutande bygd på den allmänna värnpligten.

Herr Key behagade hedra mig och mina medreservanter med några yttranden, hvilka jag skall anhålla att få upptaga till besvarende. Han yttrade nemligen, att, enligt vårt förslag, stammen skulle uteslutande bo i kaserner. Hvar star det skrifvet? Ja, möjligen kommer det manskap, som skall undergå de föreslagna rekrytöfningarne om 18 månader att bo i kaserner eller baracker, detta må ankomma på krigsstyrelsens bestämmande; men icke är det därför sagdt, att manskapet skall under ledigheten mellan öfningstiderna bo i kaserner, utan vår mening är, att de den tiden få vistas på landet och uti sina egna hemvist.

Han yttrade vidare, att den värfvade armén skulle blifva en Kongl. armé och såsom sådan farlig för folkfriheten. Jag kan ej förstå huru detta skulle blifva fallet i högre grad, än om vi hade den indelta armén kvar. För min del kan jag ej befara något dylikt och tror att ingen armé i Sverige, den må vara värfvad eller värnpliktig, kan blifva farlig för folkets frihet; ty armén får icke, hur den än är sammansatt, handla på egen hand; den måste lyda landets regering och icke vill väl den ärade talaren påstå, att regeringen är farlig för folkfriheten.

Jag kunde visserligen hafva åtskilligt att vidare yttra i denna fråga, men vill icke upptaga Kammarens tid, utan slutar med att yrka afslag å 2:dra punkten i Utskottets nu föreliggande utlåtande samt bifall till min reservation. Helst skulle jag se, att denna reservation bifölles; men i händelse jag skulle nödgas att vid en blifvande votering välja emellan Utskottets eller de 4 reservanternes förslag, å ena sidan, samt rent afslag, å den andra, så kommer jag att rösta för det senare.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Weidenhielm: Den fråga som nu utgör föremål för Riksdagens behandling är en lifsfråga, ty på dess lösning beror vårt vara eller icke vara såsom sjelfständig nation. Den innebär ett spörsmål till det svenska folket, om det vill ikläda sig de offer som ett betryggande försvar kräfver, och om det fortfarande anser att dess snara erhållande är af så framstående betydelse, att de skäl som dervid fästa sig öfverväga alla andra.

De offer, som nu blifvit ifrågasatta, äro visserligen icke större än de, hvilka många andra nationer redan underkastat sig för detta stora

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landt försvarets
ordnande.
(Forts.)

ändamål; men de äro hos dessa folk minnen af en blodig erfarenhets tvångsbud, då de deremot på våra skuldror endast skulle bära vittne om en aldrig slumrande fosterlandskärleks kloka förutseende.

Under sådana förhållanden måste ju en fråga, som omfattar så stora och genomgripande reformer i våra åldriga institutioner fordra tid och endast steg för steg kunna eröfra sin lösning; men denna lösning skall den dock vinna. Sveriges urgamla sjelfständighet är oss ett allt för dyrbart och anrikt fädernearf, att vi icke skulle för dess bevarande vilja ikläda oss en om ock något tung vapenrustning, och detta påstå-ende, mine Herrar, är icke en tom fras, utan en slutföljd efter föreliggande fakta; ty karakteren af det nu föreliggande Kongl. förslaget och det förslagsrika utskottsbetänkandet, ja, till och med sjelfva diskussionen inom denna Kammare i en fråga, som så nära berör våra dyrbaraste enskilda intressen, och hvilken diskussion, under det lifliga utbytet af mycket skiljaktiga meningar, snarare liknat en gemensam sträfvan än en hårdnackad strid — bevisa att vi gå framåt på vägen till vårt stora mål. Och fastän mången ännu tvekar vid beträdandet af en väg, hvars sanning han börjat skönja, emedan han lyser undseende för deras fruktan, hvilka för närvarande icke se så långt; och fastän det finnes de, hvilka af kärlek för vårt indelingsverk och med tron på en långvarig fred skulle vilja retirera ända till den position, från hvilken vi för nio år sedan uppbröto, så hafva vi dock redan hunnit för långt framåt för att kunna fly tillbaka — målet måste vi hinna, men icke på det sätt, som af åtskilliga talare befarats, genom att på en gång tillämpa den nya härordningens alla bestämmelser och sålunda omildt omhvälfva de förhållanden, vid hvilka vi under sekler blifvit in-vande; långt derifrån, ty meningen är att endast småningom och grad-vis inväxa i det nya systemet.

Åtskillige talare hafva, under förutsättning af det framställda förslagens otidiga tillämpning, till och med kallat det »en öfverraskning», men denna benämning torde väl under inga förhållanden kunna gifvas åt ett lojalt svar till 1875 års Riksdag på en af 1873 års Riksdag gjord hemställan.

Det hade visserligen varit önskligt att nu kunna för Riksdagen framlägga jemväl en plan för öfvergången till det nya härordnings-väsendet. Men en dylik plan stod i för nära samband med den ännu olösta frågan om grundskatternas aflösning, för att man skulle medhinna att få förslag derom färdigt. Jag vill dock påminna derom, att Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition tillkännagifvit, att ett dylikt öfvergångsförslag skall framläggas för nästa Riksdag, och Riksdagen får då sjelf pröfva om den öfvergångstid, som i nämnda förslag varder utsatt, kan anses lämplig, samt besluta om dess antagande i oförändradt eller förändradt skick.

Nagon fara för öfverraskning vid att antaga det nu framlagda förslaget förefinnes således icke, och jag kunde derföre tillstyrka Kongl. Maj:t framläggandet af detta förslag ensamt för sig, ty innan man bestämmer om tiden för utförandet af en resa och sättet att färdas samt väljer vägen, så bör man väl göra sig reda för, hvarthän man vill hinna, d. v. s. resans mål. Dessutom ansåg jag, att ett uppskof med framläggandet af detta förslag skulle kunnat hos Riksdagen frammana den

förmodan, att Regeringen icke allvarligt ville tillmötesgå den i 1873 års Riksdags skrifvelse uttalade önskan; och för en sådan misstanke ville jag ej blottställa regeringen.

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Här har blifvit yttradt, att krigsministern med en viss belåtenhet här skall hafva sagt, när 1873 års Riksdags skrifvelse föredrogs, det han ämnade tillstyrka Kongl. Maj:t accepterandet af densamma. Deri ligger också en sanning, och jag vill angifva några motiv för denna min uppfattning. Jag ber då först att få föra edert minne några år tillbaka, till hurusom de krig, hvilka under de senaste decennierna störde Europas lugn och skingrade de menlösa drömmarna om en evig fred samt närda förhoppningar om mindre staters skydd under stormakternas hägn, äfven uppväckte oss ur var säkerhetsslummer. Krigsstyrelsen började egna ifrig verksamhet åt utvidgandet af befälets insigter och krigsbildning, samt åt tillämpandet af nyare taktiska regler vid våra krigsöfningar. Men det var icke blott yrkesmännen, som så uppfattade tidens kraf på ett bättre försvar för vart land; väckelsen berörde alla samhällsklasser och ropen på ett tillfredsställande försvar mångdubblades, under det den frivilliga skarpskytterörelsen vittnade om, att den heliga pligten för hvarje vapenförande man att göra sig duglig till sitt fosterlands försvar, började intränga i folkmedvetandet.

Också möttes de röster, som vågade framställa den frågan, om Sverige ännu förmår värna sin frihet, med ett afgörande svar af den fosterlandskärlek, som med fulla händer anslög till vapen och fästningar och på dagordningen fastläste försvarsfrågan för att icke mera kunna falla. Det var sålunda icke längre frågan om utan endast *huru* vårt försvar skulle ordnas för att blifva betryggande, för att vi med hopp om framgång skulle kunna möta en anfallande fiende, d. v. s. huru vi skulle ställa oss för att i farans stund i hast kunna mobilisera en tillräcklig stridsstyrka, danad, öfvad och utrustad efter nutidens fordringar. En jmförelse mellan främmande staters krigsväsen å ena sidan samt vårt indelningsverk, vår beväringssinrättning och värfvade armé å andra sidan visade oss de brister, som borde afhjelpas. Dessa brister tillhöra icke det material, hvaraf den indelta armén består, ty en mer laglydig, villig och sedlig soldat än vår indelta har ingen armé att uppvisa. Men den indelta stammen kan aldrig tillväxa. Detta ligger i dess natur. Dess förluster under inträffande krig äro för tillfället oersättliga. Befäl och trupp äro icke tillräckligt militäriskt utbildade, arméns förläggning på roten är hinderlig för en hastig mobilisering, beväringssmannskapet, genom hvars inkallande vår krigsfot skulle bildas, är allt för litet öfvadt och ojemnt fördeladt, med ett ord: vi funno af denna jmförelse, att vi behöfde omdana hela vårt krigsväsende. Då uppstod den frågan: huru afhjelpa dessa brister. Den indelta armén utgjorde en stam, en bland de största förtjensterna hos denna stam är dess fasthet, en egenskap som måste tillhöra hvarje stam, om på den skall kunna byggas ett betryggande försvar. Den indelta arméns fasthet består icke endast i den bergning för lifstiden, som den erbjuder soldaten utan äfven och framför allt i rust- och rothällarnes obligatoriska skyldighet att hålla armén fulltalig. Vill man nu afhjelpa en af dess militära olägenheter, som består deruti att soldaten måste tjena i 30 å 40 år, genom att till några år förkorta

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

denna tienstetid, så skulle man på samma gång rubba stammens fasthet, ty på samma gång som torpet icke längre skulle erbjuda ett hem för lifstiden utan blott ett tillfälligt bo, så skulle det förlora sin lockelse, och om man från egarne till den roterade jorden skulle aflyfta rekryteringsbördan och öfverlåta den på Kronan, så fruktar jag, att indelta armén inom kort skulle i proportion räkna lika många vakanser, som den värfvade.

Hvad åter den värfvade armén angår, så låter det sig icke göra att bygga försvaret på den allena. Om vi se på förhållandena i främmande länder, finna vi, såsom här i gårdagens diskussion omnämndes, att England är, utom Sverige, det enda land der värfningssystemet begagnas, men den enda förklaringsgrunden, att detta system der ännu användes, ligger naturligtvis i detta lands läge, dess maritima öfverlägsenhet och rikedom. I förbigående må jag nämna att hvarje soldat i England kostar statsverket omkring 1,800 kronor årligen; men det oaktadt öfverflöda militärbefällets rapporter och krigsministerns anföranden af klagomål öfver de ständigt förekommande deserteringarne och den allt jemt stigande demoralisationen hos denna armé. En blick på vår egen värfvade armé är äfven upplysande. Oaktadt befällets bemödanden, oaktadt förhöjd aföning och andra förmåner som vi medgifvit åt våra värfvade soldater, oaktadt det rikliga och goda underhåll, som dem bestås, har det dock icke varit möjligt att på sista tiden uppehålla dess numerär till ens tre fjerdedelar af dess nummerstyrka utan att betydligt sänka anspråken på de värfvades både fysiska och moraliska egenskaper. Detta gäller då frågan endast är om anskaffandet af några tusen man. Men låtom oss antaga, att vi skola uppställa en stam af omkring 30,000 man. Sådant skulle icke vara möjligt äfven med de största anslag, utan att man på samma gång vidöppnade arméns leder för samhällets olycksbarn. Och en armé, så sammansatt, skulle vara den famn, som skulle mottaga våra söner i farans stund, den skola, hvaruti de skulle undergå öfning i vapnets bruk. Emot en sådan stam, opålitlig under striden och en landsplåga under freden, vore det ingen fördel att utbyta den indelta stam vi nu ega, och hvilken, oaktadt alla dess militära olägenheter, dock i disciplinärt och moraliskt hänseende är en prydnad för vårt land.

Då man således icke kunde bygga ett betryggande försvar på en värfvad stam och då, i och med detsamma man sökte befria den indelta armén från dess militära brister, man skulle lösa dess fasthet, så återstod intet annat än att på den allmänna värnpligtens grund upprätta vårt försvar. Det var därför som jag med belåtenhet ansåg mig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t, att, på grund af 1873 års Riksdags underdåniga skrivelse, låta utarbета ett nytt härordningsförslag på den allmänna värnpligtens grundval. I denna skrivelse, som tillkännagaf, att svenska folket vore villigt att underkasta sig de ökade bördor, som äro nödvändiga för att möjliggöra ett mera starkt och betryggande försvar än vårt nuvarande, omnämndes visserligen en stam, upprättad på den allmänna värnpligtens grundval, som ett önskningsmål. Och det är icke heller omöjligt att bilda försvaret på en sådan grund. Men det ligger deruti ett slags orättvisa. Det vore en ojemn fördelning af bördan. Enligt mitt förmenande borde ett förslag till ny här-

ordning grundadt på allmän värnpligt, som af Kongl. Maj:t bjöds åt svenska folket, bevarar grundsatsen af lika rätt och lika pligt för alla. Denna grundtanke har jag äfven vidblifvit i den plan till ny härordning, hvars förslag jag inom generalstaben låtit uppgöra. För att ytterligare försäkra mig om, att förslaget skulle blifva så fulländadt som ämnets vikt kräfde, blef det, innan det föredrogs inför Kongl. Maj:t, pröfvadt af en komité utaf sakkunnige och erfarne män; och det är först efter en sådan genomgående granskning som förslaget blifvit öfverlemnadt till Riksdagen.

Det Särskilda Utskottets utlåtande som nu föreligger gifver anledning till både glädje och vemod. Utan tvifvel är detta arbetande på att komma till något resultat i afseende å försvarsorganisationen, dessa många förslag, som innefattas i betänkandet, utan tvifvel äro de bevis på att man verkligen med allvar vill göra något för vårt försvar. Men deremot synes mig detta försök att genom höga penningesummor locka frivilligheten, detta gamla sätt att köpa soldater, utgöra ett bevis, för att vi ännu icke tagit steget fullt ut i den riktning, värnpligtssystemet angifver. Detta bevisas ytterligare deraf, att Utskottets förslag mer eller mindre öppet grundar sig på värfning. Men man kan icke undra på, om, efter 60 års fred, vid det plötsliga ropet på ett betryggande försvar, då detta försvar förkroppsligadt i ett fullständigt förslag träder fram ansigte mot ansigte med den ropande, denne förfäras vid första anblicken af den skyddande vännens allvarliga och fordrande anletsdrag. Jag hoppas dock, att ju djupare och längre man blickar in i dessa drag, desto mera skall man öfvertygas om deras sanning och förlika sig med tanken på de offer, hvarmed vi måste köpa vår frihet.

Att här försöka en genomgående kritik öfver det förslag som i Utskottets utlåtande förekommer är svårt; emedan förslaget är så litet utfördt att, då man börjar ingå i en mer noggrann pröfning af detsamma, man i flera afseenden måste stanna på gissningarnes område. Det slut, hvartill Utskottet kommer, är enligt ett uttryck af de fyra reservanterne »ett slumpens verk, som framgånget ur en lång rad af omröstningar, slutligen icke ens igenkänner sig sjelft». Jag tror icke heller, att detta förslag har någon stor utsigt att vinna framgång.

Hvad de öfriga reservationerna beträffar, så äro de, med undantag af ett, mer eller mindre öppet stödda på värfningens grund. De äro utkast, som i raska drag, bestämda med några siffror, angifva individuella tycken i försvarsfrågan. Jag kan icke finna skäl att på så lösa grunder tillstyrka Kongl. Maj:t att låta upprätta ett nytt härordningsförslag i utbyte mot det förslag, som nu af Kongl. Maj:t är framlagdt efter mer än årslångt arbete och af sakkunnige yrkesmän granskadt, ett förslag, som är helgjutet i sina grunder, genomfördt i sina konsekvenser, erkändt såsom betryggande för vår sjelfständighet, visserligen i tillämpningen icke dyrare än Utskottets förslag. Om Utskottet hade efter en noggrann pröfning af Kongl. Maj:ts förslag framställt önsknningar om vissa modifikation i detsamma, och Riksdagen derefter aflåtit skrifvelse derom till Kongl. Maj:t, så är jag förvissad, att Kongl. Maj:t skulle deråt egnat det afseende, den omsorg och den utredning, som kunnat bidraga till frågans lyckliga lösning. Men så har icke skett

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

utan har Utskottets ledamöter i stället framställt flera olika organisationsförslag, hvilka svårligen låta sammanjemka sig. Benägenheten för en stam synes dock i dessa förslag vara förhershkande, likasom ett sådant system blifvit förordadt af flere talare. Jag vill icke neka att ju icke ett försvar och ett ganska starkt försvar kan uppföras på grunden af en stam, så vida nemligen man åt den utlottade delen af de värnpligtige gifver den styrka och öfning, som är nödig för att de må kunna tjena till stam åt de återstående mindre öfvade; men huru man än i detta afseende vill ordna, är dock detta system alltid oskiljaktigt från vissa olägenheter.

Det ligger i sakens natur att man lättare underkastar sig ett tvång, en börda som man icke kan undgå och som är lika för alla, än man ikläder sig ett offer, från hvilket andra genom lottdragning af slumpen befrias. I de arméer, med hvilka vi skulle kunna komma att kämpa, är rekrytbildningen lika för alla, och då vi här böra söka att vara jemngoda med våra motståndare, så böra vi icke frångå deras fördömen i detta fall. Utskottet har visserligen sagt att det på den allmänna värnpligten grundat sitt förslag, men på samma gång har Utskottet höjt legan till de frivillige, så att värnpligten nästan helt och hållet försvinner i detta förslag. Man kan visserligen tänka sig en betald värnpligt, men att köpa frivilligheten, hvad är detta annat än värfning? och jag säger såsom en talare i går yttrade: en värfvad här är icke landets här.

Dessutom har det äfven på andra skäl företräde att öfva alla lika. Ömheten för våra söner bjuder oss att icke genom värnpligtslagen beröfva en del af desamma den öfning och den kunskap, från hvilken vi icke kunna skilja dem, så vida de icke under det numera ofta förekommande spridda ordningens stridssätt skola framför andra prisgifvas at den fiende de bekämpa; och äfven under lång fredstid vore det grymt att beröfva dem den skolgång, som utvecklar dem till kropp och själ, från hvilken de utgå med förmåga att i farans stund uppträda till landets försvar, der de genom samlif med alla samhällsklasser, förädlade till sitt åskådningssätt, få aktning för flit, ordning och lydnad, der de få lära sig läsa, skriva och räkna m. m., som både underlättar deras framtida förvärf och utgör en vinst för staten.

Jag tror derföre att man bör väl besinna sig, innan man beslutar att antaga försvarets upprättande på ett stamsystem.

Man har uttalat ett ord i denna Kammare, hvilket är obehagligt för hvarje öra, men som blir ett missljud, då man icke är van att höra det. Detta ord är *lottning*. Ja, mine Herrar, det har yttrats, att lottningen är en omöjlighet, man vill icke höra talas om lottningen; och den har icke blifvit tagen i försvar af många. Den är dock antagen i alla andra länder, der värnpligtssystemet tillämpas, och det är ingen hjälp, för oss i detta fall, vi kunna icke undgå densamma. Och huru skulle det vara möjligt att svenska nationen, en värdig medbroder i den europeiska civilisationen, en ärofull medtäflare i dess kultur, skulle vara ensam otillgänglig för de nyare åsigtorna i krigsväsendet, som tillämpas i hela det öfriga Europa?

Här har också talats om de dryga kostnader, som försvarets genomförande skulle medföra, och att vi derför borde dröja. Jag skulle

sjelf anse klokt att afbida tiden för en så gynnsam ekonomisk utveckling inom landet, att vi utan några betungande bördor kunde genomföra härordningen, om jag nemligen vore säker på, att vi under hela denna tid finge lefva i ostörd fred, men då derfor icke finnes någon borgen, tror jag mig ega skäl att besvara den frågan, om Sverige har råd att bevara sin sjelfständighet, med att omvända ordställningen i denna fråga och sjelf spörja, om vi hafva råd att undandraga oss de offer, utan hvilka vi icke kunna försäkra vårt sjelfbestånd såsom stat. Hvad ett betryggande försvar kostar kan till siffran uppgifvas, vi kunna ju beräkna dessa kostnader och väga dem, och jag är öfvertygad om vi, bredvid den summa förslaget angifver, med en siffra kunde beteckna värdet af alla de olyckor, allt det elände, som kunde blifva vår lott, om vi underskattade våra krafter och försummade vårt försvar, gjorde vår tillvaro såsom ett fritt folk beroende af andra staters miskund, så skulle vi icke tveka vid valet emellan dessa siffertal. Om svenska folket verkligen vill betrygga sin sjelfständighet, vill lefva såsom ett fritt folk, så måste det äfven vilja betala lefnadskostnaden.

Sedan Riksdagen afslagit Kongl. Maj:ts proposition angående förändring af 80 § Regeringsformen, lärer väl icke kunna ifrågakomma antagande af de föreliggande lagarne rörande härens ombildning, och jag vill derfor inskränka mig till att hemställa om bifall till General Rosenswärds reservation. Ja, jag hemställer liffigt och varmt, att Kammaren genom att bifalla denna reservation ville föra denna stora lifsfråga framåt och derigenom eröfra en oförgätlig ära åt 1875 års Riksdags Andra Kammare.

Herr Danielsson: Sedan så många talare yttrat sig i frågan och bland dessa ett stort antal, som eger djupa insigter i densamma, kunde det vara öfverflödigt för mig att taga till ordet, i synnerhet då jag vet, att en hel mängd talare antecknat sig för att afgifva yttranden i frågan, och jag äfven har mig bekant, att vi icke hafva att förvänta oss något plenum i dag eller i morgon eftermiddag samt således frågan icke så snart kan komma till afgörande, men då jag fått ordet vill jag framlägga åtskilliga betänkligheter, som jag hyser i frågan.

Såsom vi veta, äro i denna Kammare ganska få, som yrkat oförändradt bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och jag har knappt hört någon yrka bifall till Utskottets förslag, och således återstår för oss intet annat än att yttra oss öfver de förslag, reservanterne i denna Kammare, våra förtroendemän i frågan, afgifvit. Jag vill då först vända mig till de fyra reservanternes och dervid påpeka de anmärkningar, jag ansett mig böra uttala mot dessas förslag. Jag ber då få nämna, att jag icke har några anmärkningar i afseende punkterna a och b, men deremot med hänseende till punkten c, och tror att de tre reservanternes förslag bör föredragas framför de fyra reservanternas förslag i denna punkt. Jag tror således, att punkt c bör få den lydelse, som motsvarande punkt i de tre reservanternas förslag, hvilken punkt visserligen icke är utmärkt genom någon särskild litt., men temligen lätt återfinnes i sistnämnda förslags sista moment. Här har visserligen ta-

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.).

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

lats om att, derest icke dessa män erhöle den öfning som Kongl. Maj:ts förslag innehåller. det skulle kunna inträffa att de blifva allt annat än soldater, att de skulle kunna blifva goda jordbrukare och handverkare, men icke några soldater. Jag tror dock, att, om hvad jag i detta hänseende ansett lämpligast skulle blifva Riksdagens beslut, vi likväl skulle få en mera utsträckt öfning än vi nu hafva, och genom förändringen göra eu betydlig vinst i en mer utsträckt värnpligt. Men att gå längre för det närvarande tror jag knappt låter sig göra, kanske möjligen i en framtid, men, såsom sagdt, för närvarande skulle det vara för mycket. Jag är fullkomligt ense med den talare, som i går yttrade, att man bör lägga bördan, der den bäst kan bäras, och jag hoppas att så sker, innan denna fråga slutligen löses, och att man kommer till rättvisa grunder.

Derefter vill jag uppehålla mig vid punkten g. Mot punkterna d, e och f har jag icke något att anmärka. I punkt g är nemligen lottningssystemet förordadt. I det afseende hafva vi hört sägas, att, om icke lottning funnes i sista hand, vore det för Kongl. Maj:t alldeles omöjligt att antaga detta förslag, ty det skulle kunna inträffa, att vi annars finge många vakanser, mycket flera än vid de värfvade regementena, och därför vore lottning nödvändig, helst som man skulle kunna tänka sig att Riksdagen kunde vägra de anslag, som erfordrades för fyllande af vakanserna. Jag vill härvid anmärka, att, om lottningen skulle kvarstå, ligger derbakom en annan sak som gör sig gällande, och det är att man skall försöka att inom våra kommuner få personer, som åtaga sig den längre öfningen och att medel kunna sammanskjutas på annat sätt, än hvad som nu är sagdt. Jag tror att hvad Herr Kolmodin nyss yttrade om, att om det förslag till försvarsväsendets ordnande, der lottning icke förekomme, skulle antagas, så skulle den rike mannen med det röda guldets köpa sin fattiga nästa, icke är fullt riktigt. Det röda guldets har länge varit en makt och skall förblifva det, så länge ett samhälle finnes, och det skall ej underlåta att göra sin makt gällande äfven om lottning finnes. Jag tager därför för gifvet, att, om ock lottning bibehålles, den rike och mäktige icke skall underlåta att använda sitt röda guld för att befria sina söner från krigstjensten, så vida icke desse sjelfve äro dertill hängade och tro sig kunna i krigstjensten spela en framstående rol; i annat fall anse de säkerligen, att det är bäst att undvika krigstjensten, emedan de ej tro sig kunna vinna något derpå. Jag får äfven tillägga, att jag icke kan anse lottningssystemet vara ändamålsenligt, ty det är ju klart att derigenom kunna blifva till krigstjenst uttagna personer, som alls icke äro dertill lämplige, hvarföre äfven af detta skäl jag anser att värfningssystemet är det bästa. Jag tror till exempel, att det är omöjligt att genom lottning uttaga dugliga sjömän; det kan ju hända att lotten faller på personer, som äro utsatte för en oöfvervinnerlig sjösjuka, och det är lika svårt mången gång att uttaga soldaten genom lottning, ty det kan ju hända att lotten faller på en person, som har en afgjord förskräckelse för gevär och dess begagnande. Jag tror att det är lämpligare att genom frivillighetens begagnande fylla härens eder med personer, som hafva håg och fallenhet för yrket än att genom

lottnings införande dertill förskaffa sig folk, som utan sådan brist och fallenhet emot sin vilja uttagas. För att Kongl. Maj:t skall kunna hafva trygghet i afseende på härens antal och för att en bestämd numerär hvarje år skall kunna i hären intagas, har jag tänkt mig ett sätt att, i händelse Riksdagen skulle på Kongl. Maj:ts framställning vägra anslå nödiga medel, det genom en lag skulle kunna stadgas, att inom ett visst större eller mindre område, jag har i detta fall tänkt mig länet, skulle sammanskjutas de medel, som för att uppnå det erforderliga antalet soldater vore af nöden. Deri tror jag icke, att det ligger någon orättvisa, ty det visar ju sig nu, att det är ingen svårighet för rust- och rotehållare att anskaffa rekryter och derföre om länen hvart och ett för sig sammansköte medel till rekryters anskaffande, så skulle detta icke blifva svårt, och Kongl. Maj:t kunde vara trygg att få det erforderliga antalet rekryter, utan att man behöfde anlita lottningen, som icke blott är förhatlig för befolkningen, utan äfven olycklig för regementena sjelfva.

Nu har emellertid så väl Kongl. Maj:t, som Utskottet framställt särskilda förslag i frågan, och ehuru jag icke kan gilla något af dessa, vill jag dock icke tilltro mig att sjelf framkomma med något förslag, men jag vill nämna att, i händelse vi skulle komma att votera emellan å ena sidan de fyra och å andra sidan de tre reservanternes inom denna Kammare förslag, så lemnar jag min röst åt de tre reservanternes förslag. Men om den förändring jag föreslagit, skulle inskjutas i de fyra reservanternes, så är det icke omöjligt, att jag röstar för det sålunda sammansatta förslaget. Jag vill äfven nämna, att jag icke tillhör dem, som vilja rösta nej till allt, ty jag vill bestämdt uttala min mening, och jag far säga, att vi skulle få en högst ogynsam kontraposition, för att jag skulle vilja rösta nej.

Men jag har äfven några anmärkningar att göra mot det Kongl. förslaget. Jag vill i detta afseende fästa uppmärksamhet på 31 § 4 mom. i värnpliktslagen, der lagens ordalydelse tydligen tillkännagifver, att det finnes en möjlighet för Kongl. Maj:t att föra hela linien utom de förenade rikenas gränser. Här talas visserligen mycket om att armén är afsedd att försvara vår frihet och vårt fosterland, och att densamma alls icke skall föras utom landet till anfall. Om afsigten med försvarets ordnande blott är att försvara sjelfva fosterlandet, då erfordras icke heller något stadgande om att Kongl. Maj:t eger rätt att föra hela linien, som dock skulle komma att utgöra större delen af landets vapenföra ungdom, utom de förenade rikenas gränser. Jag önskar att ett tillägg till § 4 gjordes af innehåll, att Kongl. Maj:t icke egde föra linien utom de förenade rikenas gränser utan Riksdagens samtycke. När man ser detta förslag till stadgande i den Kongl. propositionen och tillika vet att i Norges Grundlags 25 § finnes ett stadgande der det heter:

»Till Angrebskrig maae Norges Tropper och Roeflottille icke anvendes uden Stortingets samtykke», samt i sista momentet »Landværnet og de øfrige Norske tropper, som ikke till linié-tropper kunne henregnes, må aldrig bruges udenfor Norges grendser», så kan man väl förundra sig öfver att något sådant stadgande blifvit ifrågasatt att in-

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landtöfsvarets
ordnande.
(Forts.)

föras i vår nya härordning. Detta är enligt min åsigt en ganska vigtig anmärkning mot detta förslag och jag hoppas att en kommande Riksdag, hvilken skall taga denna fråga i slutlig ompröfning, icke skall försumma att inskjuta ett stadgande af det innehåll som jag nu föreslagit. Deremot har Utskottet i en annan paragraf varit litet försigtigare enligt min tanke än någon af de sju medlemmar af denna Kamare som reserverat sig, och det är i den 21 § punkten 1, der det är fråga om anskaffande af folk till gardet. Utskottet har föreslagit, »att i § 23 af lagen om allmänna värnpligten det stadgande bör inflyta att endast frivillige må uttagas till gardet» och att först om tillräckligt antal frivillige icke kunde antagas skulle det felande antalet uttagas genom lottning. Ingen af reservanterne har sagt något dylikt utan förmodligen ansett att äfven gardet skulle fyllas genom lottning. Jag har icke kunnat låta detta förhållande passera oanmärkt, och jag hoppas att man vid denna paragraf, då frågan vid en kommande riksdag slutligen afgöres, fäster samma vilkor som Utskottet nu gjort. Jag kunde visserligen hafva åtskilligt annat att anmärka, men då jag icke är fackman, har jag endast velat för Kammaren angifva de hufvudsakligaste anmärkningarne, som fallit mig i ögonen, hvarjemte jag tillåter mig att uttala den förhoppningen, att man, då frågan en annan riksdag återkommer, skall beakta den noggrant, så att man kan vinna rättelse i hvad nu kan vara felaktigt, eller ofullständigt. Då en sådan mängd förslag äro framställda, är jag icke nu i stand att säga, till hvilket jag slutligen kommer att yrka bifall, ty det beror på Herrarnes ja och nej vid den slutliga votering, som blir en följd af hela denna långa diskussion. Jag inskränker mig till att nu säga, att jag för närvarande står på samma ståndpunkt som de tre reservanterne, hvilkas förslag jag, af dem jag hittills hört, anser vara det bästa.

Herr Hübinette: Herr vice Talman! Då en så stor fråga, som nu föreliggande, föredrages till Riksdagens afgörande, anser jag det för min oefftergifliga pligt att uttala min åsigt. Så väl Kongl. Maj:ts, som Utskottets förslag afse att lägga hela bördan af landets försvarsväsende på den personliga värnpligten, hvilket jag för min del anser vara i högsta grad orättvist. Först och främst bör åtminstone folket till specialvapnen uttagas på frivillighetens väg mot den ersättning, som kan finnas erforderlig, så vida det skall blifva någon rättvisa, ty hvad Utskottet föreslagit, nemligen att de utlottade endast skola erhålla hälften mot dem, som frivilligt anmäla sig, är endast ett sätt att nedtrycka ersättningsanspråken, ty den värnpligtige måste ovilkorligen tänka att, om han icke tager hvad som erbjudes, får han gå för hälften och dessutom underkasta sig den längre öfningen, hvilket är ett tvång, som jag för min del icke kan gilla. För min del skulle jag alldeles icke finna något besynnerligt deruti, att Riksdagen nu afslår Kongl. Maj:ts proposition, då intet förslag till afskrifvande af grundskatterna och borttagande af indelningsverket i enlighet med 1873 års Riksdags skrifvelse blifvit framlagdt och ej heller någon öfvergångslag, som skulle visa lämpligaste sättet för den gamla härordningens afskaffande och den nyas införande. Nu är en sådan massa förslag framlagda, att

jag för min del icke ens har reda på hvad de innehålla, och ehuru jag mahända framdeles får en annan mening, så inskränker jag mig för närvarande att yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag, med dervid fogade reservationer.

*Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Herr Carl Isak Bengtsson: Af Herr Nyblæi utmärkta anförande för en stund sedan har jag ytterligare blifvit stärkt i min åsigt, att det är möjligt att ordna vårt försvar i stam och beväring, och därför sluter jag för min del mig till de tre reservanternes Johannes Anderssons, Gunnar Ericssons och Noréns förslag. Jag tror dessutom, att vi nu fått en sådan mängd med förslag, att jag för min del skulle vilja tillråda de kommande talarne att vara nöjda med dem, som redan finnas och icke komma fram med några nya sådana.

Herr Verner Ericsson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag är icke aldeles öfvertygad, ehuru bra många talat före mig, huruvida det ännu är rätta ögonblicket för mig att komma fram med hvad jag har för afsigt att säga. Min mening är emellertid icke att, såsom de fleste föregående talarne gjort, kämpa för något visst förslag, utan min afsigt är att söka utreda lämpligaste sättet att för tillfället afslå hvarje vidare behandling af frågan och att kunna få den uppskjuten. Jag har nemligen den öfvertygelsen, att det nu är aldeles omöjligt för Riksdagen att fatta något beslut, hvarigenom den kan uttala sin bestämda öfvertygelse, huru den anser att försvaret bör anordnas och med ledning hvaraf Kongl. Maj:t till en kommande Riksdag skulle kunna inkomma med ett nytt förslag. Jag tror — och kan öppet säga det — att det icke heller är rätt lämpligt af sista Riksdagen under 3-årsperioden att fatta ett beslut i sådan riktning, då våra hemmavarande kommittenter, för hvilka en sådan räddhäga tyckes råda, mahända icke skulle vara nöjda dermed. Att denna räddsla för de hemmavarande kommittenterne icke är endast ett tomt ord, utan att den verkligen inom Kammaren förefinnes, derpå hafva vi bevis nog ända från Herr Carl Ifvarssons ständiga vädjande till dessa kommittenter, ända till Herr Jonas Andersson, hvilken till och med fruktade för uppror. Med den uppfattning af kommittenterne som dessa Herrar tyckas hafva — jag säger detta utan att deruti på minsta sätt inlägga någon ironi eller något klander — vore det i min tanke bäst och lämpligast att uppskjuta frågan till första riksdagen under en period då kommittenterne, som under tre år sett, att ingen olycka hände, ej skulle hafva något missnöje mot representanter för det fattade beslutet. Men ett sådant förslag bör icke blott framläggas vid första riksdagen af en tre-årsperiod, utan äfven vid början af riksdagen. Ty det är orimligt att begära, att, då Särskilda Utskottet behöft tre månader för att framkomma med sitt förslag — och ett sådant förslag — Riksdagen, då den nalkas sitt slut, skall kunna ingå i någon ordentlig pröfning af detsamma. Ja, jag anser mig icke gå för långt, då jag säger, att Utskottet är i högsta måtto klandervärdt.

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Man hade åtminstone kunnat fordra af detsamma, att det unnat oss en månad af de tre det användt för att utarbete sitt betänkande, så att vi fått tid på oss att söka taga reda på, hvad som är de flestas mening om saken, samt vi således kunnat uppdraga den midtelinie, som Utskottet försökt att närma sig, och kanske vi då äfven lyckats finna, på hvilkendera sida om denna linie de flestas meningar stälde sig. På detta sätt hade man möjligtvis kunnat erhålla ett åtminstone något så när troget uttryck af Riksdagens åsigt, som kunnat tjena Kongl. Maj:t till ledning vid uppsättandet af ett nytt förslag. Men som saken nu står, låter detta icke sig göra, och det beslut, Riksdagen nu kan komma att fatta, blir utan tvifvel, ännu mera än 1873 års Riksdags skrifvelse i ämnet, ett slumpens verk.

Ehuru jag helst skulle vilja understödja Kongl. Maj:ts förslag, sådant det nu föreligger, tror jag dock, att det icke vore omöjligt att göra några modifikationer i detsamma, hvarigenom det också kunde med större lätthet genomdrivas. Så t. ex. anser jag en förkortning af infanteriets öfningstid böra kunna ega rum. En förändring i den riktningen är naturligtvis också hvad af de fleste i denna Kammare anses viktigast. Jag anser, att tiden för infanteriets tienstgöring skulle kunna förkortas, men i stället fördelas på en längre tidrymd.

På samma gång emellertid jag är af den åsigt, att intet af de förslag, som här blifvit framlagda, vid denna riksdag bör antagas, så anser jag dock, att, då vi uppskjuta frågans afgörande till en kommande Riksdag, det icke är likgiltigt, i hvilken form vi besluta ett sådant uppskof. Jag tror nemligen icke, att Riksdagen bör uttrycka någon bestämd riktning, i hvilken den önskar, att Kongl. Maj:t skall framlägga ett nytt förslag, emedan Kongl. Maj:t derigenom kanske skulle kunna finna sig föranlåten att framkomma med ett förslag, som går i en helt annan riktning, än Riksdagen vid närmare betänkande ville godkänna.

Jag vill nu med några få ord visa, att intet annat af de förslag, som här framstälts, än Kongl. Maj:ts med de modifikationer, som deri kunna göras, står i öfverensstämmelse med de åsikter, som Riksdagen under de föregående åren uttalat. En föregående talare, Herr Key, yttrade, att man här vid lag icke borde fästa sig vid, hvad Riksdagen under de sistförflutna nio åren haft för åsigt, utan att man endast borde taga till ledning Riksdagens senaste i frågan fattade beslut, som finnes uttryckt i 1873 års skrifvelse. Jag tänker visserligen icke heller gå längre tillbaka, ehuru jag vädjar till Herrarnes uppfattning, hvad betydelse de uttalanden kunna hafva, som under nästföregående nio år af Riksdagen blifvit gjorda. Men för att rätt kunna fatta betydelsen af 1873 års skrifvelse, torde det dock vara nödvändigt att fästa sig vid den skrifvelse, som 1872 års Riksdag aflät till Kongl. Maj:t i fråga om upphäfvandet af rätten till lega och friköp. Äfven detta senare Riksdagens utlåtande står i afgjord strid med de förslag, som nu af Utskottet och dess reservanter framlagts.

Dessa Utskottets och dess reservanternes samt de här nu framställda förslag hvila på olika grunder. Dels vill man, att värnpligten skall af alla medborgare utöfvas lika, och alla blifva verkligt utbildade sol-

dater; dels vill man bilda en stam medelst anlåtande af lottnings- och värfningssystemen, och slutligen vill man äfven bibehålla indelningsverket.

Jag tillåter mig att först yttra mig om det förslag, som är bygd på sistnämnda grund. Hvad indelningsverket beträffar, har ju Riksdagen färdiga gånger ansett detta böra afskaffas, såsom en icke tillfredsställande grund, hvarpå en ny härordning skulle byggas. Man har ansett det olämpligt att användas såsom en befälsstam för en värnpliktig armé, och detta med åtskilliga variationer har man ständigt anfört såsom skäl, hvarför denna institution borde afskaffas. Man har således utdömt indelningsverket, icke blott för det sammanhang, hvari det står med beskattningssättet i vårt land, utan äfven för dess olämplighet i andra afseenden.

Precis enahanda är förhållandet med afseende å den värfvade armén. Ingen lär vilja påstå, att de individer, hvaraf denna armé komme att sammanställas, och hvilka, enligt Herr Krigsministerns yttrande, måhända komme att till största delen bestå endast af samhällets olycksbarn — att dessa, säger jag, skulle blifva en lämpligare befälsstam än den indelta armén. Detta strede således också helt och hållet emot Riksdagens yttrade önskan, att stammen måtte blifva en lämplig befälsstam för en blifvande värnpligtsarmé.

Hvad åter vidkommer reservanternes förslag, hvilka alla, med undantag af ett, hafva ett visst slägttycke med hvarandra, visar det sig, att de stå i fullständig strid mot hvad Riksdagen förut yttrat, oakadt deras skenbara öfverensstämmelse med 1873 års skrifvelse.

För att nu komma till Utskottets och reservanternes motivering för den grund för härorganisationen hvardera af dem föreslagit, ber jag att i minnet få återkalla 1872 års skrifvelse om legnings- och friköpningsrättens upphörande. Det heter der: »Enligt Riksdagens asigt måste bevarandet af rikets sjelfständighet i hufvudsaklig mån hvilat på beväringssinrättningen och dess utbildande, och det är fördenksfull af synnerlig vikt, att denna allas värnpligt med fosterländsk hän-gifvenhet omfattas af hela folket. Men för att detta skall kunna ske, måste den vara grundad på en jemlikhet, som fordrar, att en hvar personligen fullgör sin skyldighet i detta afseende. Det synes nemligen klart, att, i den mån värnpligten till förmån hufvudsakligen för de mera bemedlade klasserna förvandlas till en gärd i penningar, i samma mån hvälfves krigstjenstens faror och mödor förnämligast på de fat-tigare klasserna.»

Detsamma yttrar en reservant i ganska kraftiga ordalag. Han säger: att, om man ej at alla värnpligtige gifver så mycket öfning, att de genast kunna föras i striden, så ej endast minskar man de stridandes antal i det viktigaste ögonblicket, utan, än värre, leder värnpligts-idéns tillämpning ut ifrån den rätta stråten genom att dela de värnpligtige uti tvänne, med afseende å deras stridsduglighet, så väsentligt skilda afdelningar, att när blott den ena finner sig ovilkorligen förpligtad att genast gå ut i striden, men den andra tycker sig blott i sista hand kunna komma i fråga att deltaga deri, den uppfattningen lätt kan göra sig gällande bland de värnpligtige, att det blodsoffer, som en hvar af dem säges vara pligtig att bringa sitt fädernesland,

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

Angående
landförsvarets
ordnande.
(Forts.)

dock icke utkräfvos rättvist lika för alla. Man har således fruktat, att saken skulle uppfattas så, att de utlottade i första hand skulle offra sitt lif.

Utskottet säger på tal om lottningen: »Enligt hvad i det föregående har anförts, måste de värnpliktige, på samma gång som de äro skyldige att, i händelse af krig, utgå till fäderneslandets försvar, äfven vara pliktige att i fredstid undergå krigsbildning; och den enda åtskillnad, som dem emellan skulle komma att finnas, vore utsträckningen af tiden för denna krigsbildning. Denna utsträckning är det, som i yttersta nödfall skulle bestämmas genom lottning, hvilket uttagningssätt är det enda rättvisa, som Utskottet i detta fall kunnat utfinna. När lega och friköp icke tillstodjas, kan nemligen den utlottade, vare sig han är rik eller fattig, lika litet undgå det gifna utslaget, och om än lottningen, då densamma afser att uttaga en yngling till kriget, för att låta hans kamrater kvarblifva i hemmet, kan få ett sken af orättvisa, torde, enligt Utskottets åsigt, detta sken komma att helt och hållet försvinna, då insatsen, hvarom lottningen eger rum, icke gäller skyldigheten för någon att i första hand offra sitt lif, utan endast plikten för dem att, i stället för en kortare och mindre fullständig öfning, mottaga en längre och mera omsorgsfull krigsbildning, hvilken bör sätta dem i stånd att med förtröstan till förvärfvad vana i vapnets bruk kunna gå fienden till mötes.»

Låt om oss nu tillse huru denna sålunda uttalade grundsats skulle komma att tillämpas.

I den af Herrar Friherre Stjernblad och Ekman afgifna reservation yttras bland annat: »Härmed vilja vi dock icke bestrida, att det kan vara nödvändigt, såsom Utskottet föreslagit, att hellre fördela de värnpliktige i 2:ne afdelningar, af hvilka den ena erhåller en kortare och den andra en längre öfning, än att endast öfva en del ännu längre och fullständigare. Mindre öfvadt manskap torde ock kunna användas vid åtskilliga befattningar, hvilka kräfvä en ringare grad af utbildning, såsom vid träng, parker m. m. d., äfvensom det i depòterna under sjelfva kriget kan vidare utbildas till ersättningsmanskap.»

Här uttalas således att de mindre öfvade ej skola föras mot fienden, utan stanna i depòterna. Sedermera kommer Herr Manner-skantz, — han, som hade det långa och kraftiga anförandet mot att dela de värnpliktige i tvänne, med afseende å krigsduglighet så skilda, afdelningar, att ej båda genast kunde föras mot fienden. Han säger efterat, då det är fråga om huru många som skola uttagas till den längre öfningen: »Men då just storleken af det antal värnpliktige, som år efter år skola uttagas att erhålla full krigsbildning, måste anses för den mest bestämmande faktorn för den nya försvarsorganisationens blifvande styrka eller svaghet, är det en angelägenhet af den allra största vikt, att för det årliga uttaget af värnpliktige till längre öfning icke bestämma någon mindre siffra eller ett lägre förhållande till hela öfningsklassens storlek, än som öfverensstämmer med den fordran, som framför alla andra måste beaktas, att nemligen den fullfärdiga krigshär, som vi skola bereda oss att en gång kunna föra mot fienden, under en successiv skeende lämplig öfvergång dertill, slutligen skall komma att bestå af ett så stort antal af fullt krigsbildade män, som

för ett säkert betryggande af vårt lands försvar oundgängligen behöfves, och som vi, utan öfveransträngning af våra rätt uppskattade materiela och personela krafter, beräknas kunna uppsätta och underhålla samt förse med alla för en verksam och kraftig krigföring erforderliga förnödenheter.» Det är således klart, att han vill uttaga så många att undergå den vidsträcktaste öfningen, att man sedan måtte kunna hafva nog af att ställa dessa, men icke de andra, mot en blifvande fiende; något, som dock förefaller bra besynnerligt, då jag sammanställer det med det yttrande af samme person, som jag förut citerat.

*Angående
landförsvarets
ordmande.
(Forts.)*

Alldeles tydligt är det, att ett godkännande af detta förslag om ersättning åt de värnpligtige vore en återgång till den af Riksdagen dock en gång utdömda friköpningen. Ty om staten betalar hvad som behöfver tillskjutas för att få de värnpligtiges numerär fylld, men jag, som icke behöfver taga mot denna ersättning, derigenom slipper undan värnpligten, så är det ju detsamma som om jag betalar staten, d. v. s. förhållandet blir detsamma som förr, då den, som hade råd dertill, kunde köpa sig fri. Detta är tydligt, huru man än må vränga saken. Mindre orättvis blifve den dock, om äfven de mindre öfvade värnpligtige finge så lång fredstjenstgöring, att de äfven genast kunde utskickas i krig. I annat fall blir ersättningen åt de värnpligtige ingenting annat än att mot betalning tvinga den fattigaste delen af landets befolkning in i militärledet för att sedan kunna med densamma bjuda fienden spetsen, under det man endast gifver otillräcklig öfning åt de öfrige, hvilka skulle utbildas i depöterna.

Och detta allt under det man strör ikring sig de vackraste fraser! Ty, genomföres något af de här framställda förslagen, vare sig Utskottets eller reservanternes, så har allt detta stora tal om att man måste underkasta sig »de största uppoffringar» för fosterlandets försvar, ingenting annat varit än fraser, hvaraf då ej en trasa återstår att dermed skyla nakenheten af den sanning, att Riksdagen ej vill inlösa ett enda af sina stora löften om jemnlighet i bördor, fosterlandskärlek, offervillighet.

Jag tror mig nu hafva visat, att antagandet af ett förslag till ny härordning, grundadt vare sig på Särskilda Utskottets eller reservanternes hemställanden, skulle vara helt och hållet stridande mot de grundsatser, som Riksdagen förut uttalat. Visserligen ser jag intet hinder, hvarföre Riksdagen icke skulle kunna ändra tanke och önska se ett på de framställda nya grunderna uppbyggt försvar. Önskvärdt vore därför, att Riksdagen icke uttalade sig i frågan hvarken i den ena eller den andra riktningen, utan om jag så får säga bordlade densamma till en annan riksdag. I det afseendet kunde jag visserligen också hafva framställt ett förslag, ungefär liknande Herr Rosenswärds. Men som diskussionen ännu tycks blifva långvarig i denna Kammare, hvaremot den i Medkammaren närmar sig sitt slut, så anser jag det vara skäl att afvakta det beslut, sistnämde Kammare kan komma att fatta i frågan, för att se om vi icke genast kunde komma öfverens om något gemensamt förslag. Skulle emellertid Riksdagens beslut blifva fattadt i ungefärlig öfverensstämmelse med Herr Rosenswärds reservation, så ber jag få framhålla nödvändigheten deraf, att samma beslut dock

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

tydligt formuleras, då Riksdagens mening ju icke är att här snärja Regeringen med någon ny kommerskollegiifråga. Hr Rosensvärd begär nemligen i sin hemställan, icke att Regeringen skall framkomma med *samma* förslag, som vi fått mottaga vid innevarande riksdag, utan endast med ett förslag, *fotadt på samma grunder* som detta; hvartill kommer, att jag hört många ledamöter af Första Kammaren yttra, att Regeringen derigenom finge fria händer i fråga om det förslag, som kunde komma att framläggas, samt att Kongl. Maj:t vid upprättandet deraf hade en god ledning i den diskussion i ämnet, som nu förts i Kamrarne. Jag hemställer om detta vore ett rättvist och grannliga sätt att gå till väga öfver hufvud och speciellt med hänsyn till den öfverläggning, som i denna Kammare egt rum. Riksdagen ma nästa år hos Kongl. Maj:t begära ett förslag om ny härordning, fotadt på hvilka grunder som helst, så är regeringen så förberedd i denna fråga, att något dröjsmål med dess framläggande för Riksdagen sannolikt icke kommer att ega rum. Alltid bör man dock i den skrifvelse, som kan komma att beslutas, låta regeringen förstå, att förslagets återskickande till densamma endast föranledts deraf, att Särskilda Utskottet icke förr än så sent hunnit inkomma med sitt utlatande i frågan, att Riksdagen i sin helhet ej tilltror sig kunna fatta ett tillräckligt väl öfverlagdt beslut på denna korta tid af några få dagar, som återstar utaf Riksdagen, äfvensom att Riksdagen önskar att vid dess nästa sammanträdande få fortsätta behandlingen af den vigtiga frågan.

Herr Åstrand: 1873 års Riksdags beslut om aflåtandet till Kongl. Maj:t af den skrifvelse, hvilken är den ursprungliga grunden till nu föreliggande betänkande, fattades med en ringa majoritet inom Första Kammaren och enahanda öde synes hafva hvilat öfver hvarje steg, som sedan dess tagits i samma riktning i fråga om försvarsväsendets ordnande, ty enighet i detta hänseende har aldrig kunnat åstadkommas. Vi minnas väl, att, då Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition till Riksdagen afläts, saknades icke anmärkningar fran Stats-Rådets ledamöter mot det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, och då nu det Särskilda Utskottets betänkande i frågan till Riksdagen inkommit, saknas ej heller anmärkningar emot det ifrån Utskottets egna ledamöter. Den enda samstämmighet, jag kunnat upptäcka, är att, oaktadt de olika slut, till hvilka talarne inom denna Kammare kommit under 14 timmars fortsatt öfverläggning, alla dock synes vilja, att denna fråga föres *framåt*. Om än olika meningar uttalats med afseende på lämpligaste *sättet* att lösa frågan, äro dock alla ense, att fosterlandets väl kräfver, att frågan så snart och så lyckligt som möjligt blifver afgjord — härifrån dock undantagne de få, hvilka yrkat ett rent afslag. Dessa hafva stannat å stränderna af dessa skilda strömlar och skåda, huru de rinna framåt, alla dock gående i samma riktning, hvilket är mig en borgen, att, om än utsigterna nu äro skiljaktiga, vi dock inom en icke aflägsen framtid skola kunna förena oss om ett gemensamt, fäderneslandet gagnande beslut.

Af alla nu föreliggande förslagen fäster jag mig i första hand vid det, som utgatt från Kongl. Maj:t. Detsamma synes mig homogent, väl genomtänkt samt erbjudande ett godt försvar. Det glänsande föredrag, som under gårdagens förhandlingar en representant på Stockholmsbänken höll till förman för detta förslag och hvilket föredrag vittnade om lika stor sakkunskap som kärlek till fosterjorden, visade ock så tydligt att med antagandet af detta förslag det asyftade målet skulle vinnas, att det skulle kunnat förmå mig att rösta för bifall till den Kongl. propositionen, om jag icke hyste några betänkligheter mot samma förslag, hvilka jag icke förmått öfvervinna.

Till en början vill jag dock till bemötande upptaga några anmärkningar, hvilka, enligt min tanke, utan skäl framkastats emot Kongl. Maj:ts förslag. Man har, bland annat, sagt, att garnisonstjenstgöringen i allmänhet är så demoraliserande, att densamma borde, så vidt möjligt vore, undvikas. De, som kommit till denna slutsats, hafva emellertid troligen endast fäst sig vid garnisonslifvet vid våra värfvade regementen. Detta är dock ej riktigt; och vill man hafva en sann utgångspunkt för sitt omdöme i detta fall, så må man kasta en blick på våra underbefälsskolor och se, huru tiden vid dem användes. Här finnes icke tillfälle till sysslolöst dagdrifvarelif eller demoraliserande nöjen, utan största delen af dagen är anslagen till allvarsamma sysselsättningar, vare sig öfningar i vapnens bruk eller teoretiska studier, hvilka äro gagnande för alla medborgare och icke minst för militären, och den lilla tid, som sedan återstår, behöfves väl för kroppens rekreation. För öfrigt torde man böra lägga märke till att, med antagandet af Kongl. Maj:ts förslag, de ynglingar, som komma att öfvas tillsammans, i allmänhet vore från samma ort med samma intressen och med samma föreställningssätt — jag talar nu ej om dem, hvilka skulle få anställning vid specialvapnen, ty dessa komma naturligen från skilda håll — och häraf torde den framkastade farhågan i någon mån minskas.

Ett annat skäl, som anförts emot antagandet af Kongl. Maj:ts förslag, är att tyngsta bördan skulle drabba den fattigare delen af befolkningen, för hvilken värnpligtskyldigheten därför skulle blifva rent af förhatlig. Detta yttrande synes dock, i mina ögon åtminstone, vara rent af en förolämpning emot de mindre lyckligt lottade. Eller tro väl Herrarne, att den genom födseln förvärfvade större eller mindre förmögenhet är den gradmätare, som bestämmer höjden af fosterlandskärleken eller förmågan och viljan att häfda fosterlandets sjelfständiga ställning. Jag tror icke — och denna min uppfattning anser jag riktigare än deras, som utkastat den skymfande förolämpningen — att det blott är välmågan, som fäster ynglingen vid den torfva, der han för första gången öppnat sina ögon för det lifgivande solljuset, der han lärt sig att taga de första stegen och der han samlat sina skönaste minnen för kommande dagar. Om vi stanna på den nakna, för oss obekanta heden och se den låga och usla kojan, mötas väl icke våra blickar af något föremål, som synes värdt uppmärksamhet, men vi kunna dock vara förvissade, att de, som uppväxt på denna plats, som här byggt sina luftslopp och låtit sina barkbåtar glida fram på de af värfloden uppsvälda rännilarne, som här smekts af skogens milda sus

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

och hört rymden genljuda af de snabba fogelskarornas täta vingslag — vi kunna vara förvissade, säger jag, att dessa, komme till mögnare ålder, från denna tid medföra de skönaste minnen och erinringar, fullt uppväggande dem, som skapas af den bättre ställning, som anses följa en större välmåga. Sjelf har jag ock under den tid, jag utöfvat domarembetet, vunnit den erfarenhet, att, om jag i ett samtal mellan fyra ögon med nagon anklagad brottsling fört hans tankar tillbaka på hans barndoms dagar, jag aldrig förgäfves anslagit denna sträng i hans inre.

Och jag är viss om att ingen, han må vara fattig eller rik, skall neka att villigt ställa sig under fanorna, om Riksdagen beslutar införandet af den allmänna värnpligten.

Hvad beträffar reservanternas förslag, som förete så skiftande meningar, så får jag säga, att det på mig gjort det intryck, att det icke är så mycket värnpligt, de afse, som icke mera värnlejd. Vi hafva en gång afskaffat friköpningsrätten, därför att den fattige icke skulle vara sämre lottad än den, som tillhörde en för-mögnare familj; detta är, efter min tanke, det ärofullaste beslut, som fattats, sedan den nya representationsförändringen genomfördes, och detta beslut skola vi nu omintetgöra genom att antaga reservanternes förslag, hvarigenom friköpningsrätten i Sverige åter skulle uppkomma!

Emot ordet lottning hafva vi hört många uttalanden, och man har erinrat, att det är förhatligt för Svenska folket; det är så äfven efter min uppfattning. Man tror nemligen ej, att det går rättvist till då det lottas, och blott denna misstanke gör, att lottningssystemets införande skulle mottagas med misstroende och köld af folket i allmänhet. Och om jag än icke befarar så vadliga följder af ett sådant systems införande som några andra af Kammarens ledamöter, är jag likväl öfvertygad om, att det skall åtgå lång tid, innan folket vänjer sig dervid. En helt annan lottning än hvad man i allmänhet anser detta ord betyda omtalas dock i Kongl. Maj:ts förslag; der är det icke annat än en lottning till de särskilda vapnen, icke en lottning om, huruvida man skall gå fri eller ej från den värnpligt, som staten alägger.

Jag anmärkte i början af mitt anförande, att den Kongl. propositionen har några hakar, som göra det för mig omöjligt att understödja detsamma. Den ena, och den icke minst viktiga, är den, att det allmänna föreställningssättet i vårt land ännu icke, enligt min uppfattning, är moget för det allmänna värnpligtsystemets införande. Den talare, som näst före mig hade ordet, erinrade om de snart förestående omvalen till Kamrarne, och att man af rädsla för sina komittenter skulle vilja låta påskina, att man af ren välvilja för dem icke ville taga ett sådant steg. För min del hyser jag ingen sådan rädsla för mina komittenter, aldraelst som jag, så vidt på mig beror, icke mera kommer hit till Riksdagen, men det vet jag, att, om jag röstade för ett sådant steg, skulle jag icke motsvara det allmänna tänkesättet i min hemort, der man med bäfvan motser följderna af det allmänna värnpligtsystemets införande.

Jag känner förhållandena alltför väl, för att icke veta hvad resultatet deraf skulle blifva, nemligen emigration i stor skala. Då kunna vi i stället med långt större vinst för det allmänna gå saktare till väga för att så smaningom vänja vårt folk vid hvad som menas med värnpligtssystemet.

Det andra skälet, hvarför jag ej kan understödja det Kongl. förslaget är den stora kostnad, som det skulle föra med sig. Man har uppgifvit åtskilliga sätt att fylla denna kostnad, och en talare har sagt, att, då vi kunna offra så mycket åt vår njutningslusta, vore det icke för mycket, om vi, genom att afstå något derutaf, beredde tillgångar till vart försvarsväsendes tidsenliga ordnande. Ett sådant tal later säga sig, men tillämpningen är ganska svår. Om vi icke offrade någonting alls på vår njutningslusta, skulle vi inom ett par år kunna betala hela vår statsskuld, men lika litet som detta kan komma i fråga, lika litet kan det inträffa, att vi skulle vilja afstå från någon af våra vanliga lefnadsvanor, gällde det ock en så vigtig sak som att derigenom främja vårt fosterlands försvar. Bättre då att mångdubbla bevillningen. Men jag anser det icke vara klokt att, med hänsyn till den mindre klara uppfattningen i landet om frågans rätta betydelse, pålägga landet en så stor kostnad som här är fråga. För öfrigt hafva vi icke klart för oss, till hvilket belopp priset egentligen skall uppgå. Här står visserligen angifvet 29 millioner, men då har man icke tagit med i beräkningen hvad kasernerna kosta. För vårt glest befolkade land måste det naturligen blifva dyrare än i Danmark; i detta land, som till sin folkmängd ej ens är hälften så stort som vårt, kostade kasernerna likväl öfver 17 millioner, och detta under billigare arbetskostnader än hos oss. Dessa summor äro alltför stora, för att icke mana oss till sparsamhet, då vi nu gå att fatta beslut i hufvudfrågan.

Jag är dock därför icke bland dem, som ej vilja göra något; jag anser, att frågan måste föras framåt, och om vi icke på en gång kunna taga steget fullt ut, må vi taga så många flera små steg i stället. Vi kunna då till en början få värnpligtsidén i vidsträcktare mening tillämpad, än den nu är. Vår beväring är verkligen sådan, att den utgör ett värnpligtsystem, och om vi i värnpligtslagen utsträckte tiden för dess öfningar lika för alla och då stannade vid 90 dagar, vore ett godt steg vunnet.

Att vi måste hafva en stam är naturligt, och jag tvekar icke, att behovet af denna stam mycket väl till en början kan fyllas af våra indelta trupper, dock med den förändring af dess natur, allt efter som de gamla karlarna komma att gå bort och ersättas af nya, att staten, i stället för rust- och rothållarne, godtgör soldaterna. Och då nu Chefen för Landsförsvarsdepartementet på ett för denna armé så smickrande sätt uttalat sig om dess disciplin och duglighet, så skulle vi säkerligen icke kunna fälla ett mindre godt omdöme om de trupper, som, hemtade fran samma samhällslager, skulle ersätta den. Detta vore att icke ga bröstganges tillväga, att så smaningom bilda vårt försvar på de grunder, vi ega, utan att göra några så häftiga rubbningar, hvarken i afseende på öfningstidens längd, eller i afseende på kostna-

*Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)*

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

derna. Man kunde då icke beskylla oss för att hafva gått fram i sprängmarsch.

Jag vill äfven framhålla en annan omständighet, som ingen förut berört, men som förtjenar att beaktas. Genom ett riksdagsbeslut i år hafva, såsom Herrarna veta, boställena för indelta arméns befäl blifvit indragna. Detta är, enligt min uppfattning, icke af någon så särdeles stor betydelse i hvad angår det högre befälet, men af en oerhörd betydelse i hvad beträffar underbefälet. Deras ställning var förut god; nu blir den miserabel. Det är temligen säkert, att icke någon af dem, efter ett par års förlopp, kan kvarstanna inom denna corps någon längre tid, utan de komma att oupphörligen ömsas och ersättas af rekryter från underbefälsskolorna. Derför är det nödvändigt att utsträcka beväringsofvingarne derhän, att man kan få lära känna, hvilka bland de värnpliktige, som äro lämpliga till underbefäl, och att dessa sjeifve komma i tillfälle att lära känna sin riktning och kallelse.

Jag vill icke tro, att det skall komma att gå så illa, som en annan talare förutspått, att vi aldrig komma att antaga något nytt försvar, förrän vi en gång blifvit slagne på slagfältet. Skulle det blifva nödvändigt, att med ett så dyrbart offer lära oss våra pligter, då önskar jag att offret måste blifva mindre; och jag far säga, att det vore denna Kammare, som i stället för landet finge stryk. Denna Kammare vore då skulden till olyckan. Men näst det angenäma uti att få gifva stryk, skulle jag taga stryk, ja, till och med krossas till marken, om mitt tillintetgörande vore tillräckligt för att skydda fäderneslandet för en så hård pröfning.

Det är icke sällan som betänkanden, hvilka till oss inkomma, isynnerhet i frågor sådana som denna, inledas med stora och patetiska ord. Sådana hafva icke heller saknats här. Jag ber att få uppläsa de första raderna af Utskottets betänkande:

»Det svenska folket har i alla tider vetat att häfda sitt sjelfständiga rum bland Europas stater och äfven framgent skall det helt visst, om ofred står för dörren, icke undandraga sig att äfven med de största uppoffringar värja sitt land och sin frihet. Men det fordras mer än uppoffrande fosterlandskänsla, mer än tapperhet och mod för att en krigsvan fiendes planmessiga anfall i närvarande tid skall kunna med hopp om framgång mötas. Nutidens krig utkämpas icke endast med stora, utan och med väl utbildade härar. Lärotiden under kriget finnes ej mer, utan krigets konst måste förut vara inlärd. Redan vid krigets utbrott kunna afgörande strider väntas».

Detta är sannerligen icke några små ord; det är vackra och väl sagda ord, och jag skulle önska, att beslutet komme att stå i samband dermed, d. v. s. att vi icke dödade frågan genom att afslå allt, utan i en skrifvelse till Kongl. Maj:t sökte hålla frågan vid lif och tydligt framhölle, hvad vi anse vigtigast. Göra vi icke detta, så kan det hända, att häfdatecknaren en gång sätter noter till denna inledning, deruti det kommer att heta, att man om Riksdagens Andra Kammare kan säga, att, så länge det gälde endast vackra uttryck, var 1875 års Riksdags Andra Kammare icke sparsam, men då det gälde, att genom beslut visa, att man tänkte i öfverensstämmelse med hvad man uttalat i det

tryckta ordet, då var det slut med den varma fosterlandskärleken, som så lätt kunde bekostas genom trycksvärtan.

Man skulle säga, att de undanskyldde sig med att fråga vore att lägga tyngre bördor på samhällets fattigaste klasser och tvinga dem till offer, men att den i sjelfva verket ville rädda sitt eget skinn. Man skulle säga att de välbergade samhällsklasser, hvilka den tiden representerades af Andra Kammaren, ville befria egna söner och fränder från skyldigheten att pådraga soldatrocken, men af fruktan att stöta icke vågade sjunga ut, utan begagnade sig af en krypväg. Jag hoppas att denna jemförelse aldrig skall erbjuda sig, men detta beror på det beslut, Kammaren fattar, och jag hyser ännu förhoppning att detta beslut icke skall blifva ett rent afslag, hvarigenom frågan skulle förtvina, utan att Kammaren fattar ett beslut, som gju- ter nytt lif i densamma och uppehåller den, till dess man ernått en god lösning.

En representant från Kalmar län fälde under sitt försvarstal för de tre reservanternes förslag ett yttrande, som jag vill bemöta. Han sade, att man skulle kunna genom införandet af lottningen friköpa sig och att det röda guldet ännu icke förlorat sin betydelse för de fattigare lagren i samhället och att den rike således hade fördelen att kunna för penningar undandraga sig krigstjenst. Jag tror att detta yttrande beror på en missuppfattning af lottningens betydelse. I andra länder — åtminstone numera — alägger den dragna lotten innehafvaren ovilkorlig personlig skyldighet att ikläda sig de skyldigheter i arbete och studier, som med lottningen äro förenade. Lottningen lemnar deremot ingen väg öppen för friköpning eller någon slags transaktion, hvarigenom den personliga inställelsen under fanan kan undvikas.

Det är icke många dagar qvar af denna Riksdag. Enligt grundlagens bud bör den sluta redan i morgon och då den endera dagen avslutas, lemna många af oss måhända för alltid detta församlingsrum, då ovisst är huru de nya valen utfalla. Det beslut, vi fatta i denna viktiga fråga, är således ett slags testamente till representationen under nästa valperiod. Må vi hafva i minnet att vi ega sasom testamentsvittnen alla upplyste, fosterländske män i landet, hvilka skola bedöma om testamentet är uppgjort vid fullt och sundt förstånd.

Jag önskar, att dessa testamentsvittnen icke måtte uttala ett alltför hårdt omdöme om oss; men det beror naturligtvis på vårt beslut. Vi hafva äfven en publik, som äser testamentsbevakningen och denna publik är hela Europa. Det skulle smärta mig djupt, om den utländska pressen, som så litet sysselsätter sig med vårt land men likväl begagnar hvarje tillfälle att kasta en skugga derpå, nu skulle finna sig befogad att uti tidningsspalterna inrymma ett par rader, huru Svenska Riksdagen tror sig kunna lefva lugn med tillit till framtiden utan att ikläda sig de pligter till försvarets ordnande, som hvarje annan nation redan länge manats att lyda. Vi hafva ju att försvara icke blott Sveriges frihet och sjelfständighet, utan äfven vår kultur, våra minnen, vårt språk och ytterst vår nationalitet. Vi veta icke, huru länge vi komma att lefva i ostörd ro. Vi hafva mäktiga grannar och det är möjligt, att just derföre att vi ega två sådana grannar vi icke blifva anfallne. Men icke må Herrarna tro, att vårt land anses så fattigt, att eröfrin-

Angående
landtförsvarets
ordnande.
(Forts.)

gen deraf icke betraktas såsom en vinst för våra grannar. En medlem af Ryska furstehuset besökte för några år tillbaka Motala mekaniska verkstad. Han vände sig då till en af sina närmaste och yttrade: »Tänk, om vi hade sådana arbetare, sådan arbetsskicklighet och sådana verkstäder, hvad Ryssland då skulle vara stort och mäktigt.» Denna tanke fortlever ännu, den dör icke bort, men den afvaktar måhända blott sin tid; på samma gång som grannen i Söder uppställer till sitt program den germaniska racens sammanförande under en spira och lever för att inkorporera den skandinaviska halfön i »das grosse Vaterland». När stunden kommer, att vårt folks försvarskraft sättes på prof. veta vi icke, men försigtigheten bjuder att vi äro på vår vakt, och det äro vi endast under den förutsättning, att vi hålla denna så viktiga fråga vid lif till dess den vunnit en lycklig lösning.

Det har visserligen redan hemstälts flera förslag till proposition och jag har till följd deraf varit tveksam framlägga något särskildt, men då jag icke kan förena mig uti något af de i frågan framställda yrkanden, får jag för min del värdsamt hemställa om proposition å följande förslag: *Riksdagen, som fortfarande anser nödigt att kraftiga åtgärder vidtagas för försvarsväsendets stärkande och tidsenliga utveckling, anhåller underdånigst, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke detta kunde med mindre kostnad vinnas, derigenom att, jemte det de värnpliktige i allmänhet öfvades under en kortare tid än Kongl. Maj:ts nädiga förslag innehåller, en för härordningens fasthet nödig stamtrupp bereddes, som under ett visst antal år gjorde krigstjensten till yrke.*

Vid det förhållande att ännu många ledamöter voro anmälda att yttra sig öfver det förevarande ämnet, uppsköts den vidare öfverläggningen i frågan till det sammanträde, som komme att hållas i morgon och hvarom anslag redan blifvit utfärdadt.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

Bevilnings-Utskottets Memorial N:o 11, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Utskottets Betänkande N:o 7, angående stämpelpappersafgiften; samt

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 27, i anledning af förslag till lagstiftning för sparbanker:

N:o 28, i anledning af väckt förslag om ändring af 9 § 1 mom. i Kongl. förordningen angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864;

N:o 29, i anledning af väckt förslag om upphäfvande af de enligt lag och författningar gällande bestämmelser i fråga om rättighet för viderboende eller nabo att lösa försäld eller pantvis uppbuden fastighet i stad;

N:o 30, i anledning af väckt motion om upphäfvande eller ändring af gällande bestämmelser angående husförhör; och

N:o 31, i anledning af väckt förslag om ändring i 52 § af gällande legostadga.

Dessa nu första gången bordlagda ärenden skulle uppföras fränst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 4.

Lidighet från riksdagsgöromålen beviljades Herrar Linné och von Schoultz, den förre från och med den 18 och den sednare från och med den 19 innevarande månad, i anledning af dem åliggande viktiga tjänstegöromål.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.